

SUOMEN VALTUUSKUNNAN LOPPURAPORTTI

UNFCCC:N ILMASTONEUVOTTELUT
PARIISI, RANSKA
29.11.–11.12.2015

Raportti seuraavista kokouksista

- YK:n ilmastopöytäkirjan osapuolikokouksen 21. istunto (COP 21)
  - Kioton pöytäkirjan osapuolikokouksen 11. istunto (CMP 11)
  - Durbanin toimintaohjelman 2. istunnon 12. osa (ADP 2-12)
- Tieteellisteknisen avustavan toimielimen 43. istunto (SBSTA 43)
  - Toimeenpanoa seuraavan alaelimen 43. istunto (SBI 43)

Sisällysluettelo

1.	YHTEENVETO JA YLEISARVIO TULOKSISTA.....	4
1.1.	Pariisin sopimuksen ja osapuolikokouksen päätöksen keskeisin sisältö	4
1.2.	Alustavat kansalliset kontribuutiot Pariisin sopimukseen	6
1.3.	Jatkotoimet Pariisin kokouksen jälkeen.....	7
2.	AVAUS- JA PÄÄTÖSISTUNNOT SEKÄ KORKEAN TASON OSUUDET (<i>Tuulia Toikka</i>)	7
3.	DURBANIN TOIMINTAOHJELMA (ADP)	9
3.1.	Johdanto, määritelmät ja yleisperiaatteet (preambula, Art. 1, 2 ja 3) (<i>Jatta Jämsén</i>).....	9
3.2.	Päästöjen vähentäminen (Art. 4) (<i>Paula Perälä</i>).....	11
3.3.	Markkinamekanismit (Art. 6) (<i>Karoliina Anttonen</i>).....	12
3.4.	Maankäyttö ja metsät (Art. 5) (<i>Hanna Mattila, Aulikki Kauppila, Heikki Granholm, Tatu Torniainen</i>)	12
3.5.	Kv. lentoliikenne ja merenkulku (<i>Lolan Eriksson, Anita Mäkinen</i>)	13
3.6.	Sopeutuminen sekä vahingot ja menetykset (Art. 7-8) (<i>Johanna Pietikäinen</i>)	14
3.7.	Rahoitus (Art. 9) (<i>Folke Sundman</i>).....	15
3.8.	Teknologia (Art. 10) (<i>Jatta Jämsén</i>).....	16
3.9.	Toimintavalmiuksien parantaminen (capacity building) (Art. 11) (<i>Matti Nummelin</i>).....	16
3.10.	Läpinäkyvyys (transparency) (Art.13) (<i>Paula Perälä</i>).....	17
3.11.	Toimeenpanon helpottaminen ja sopimuksen noudattaminen (Art. 15) (<i>Maria Pohjanpalo, Tuomas Kuokkanen</i>)	17
3.12.	Sopimuksen loppumääräykset (Art. 16-29) (<i>Tuomas Kuokkanen, Maria Pohjanpalo</i>)	18
3.13.	Työraide 2: Päästövähennysten kunnianhimo ennen vuotta 2020 (<i>Laura Aho</i>)	19
4.	COP-21, CMP-11 SEKÄ ALAELINTEN (SBI, SBSTA) ISTUNNOT.....	20
4.1.	Rahoitus (COP 12, CMP 7, SBI 4c) (<i>Folke Sundman</i>).....	20
4.2.	Budjetti (CMP 14-15) (<i>Tuulia Toikka</i>)	22
4.3.	Sopeutuminen, vähiten kehittyneet maat sekä vahingot ja menetykset (COP 7-8 ja 16, SBSTA 3-4 ja 7, SBI 6-9) (<i>Johanna Pietikäinen</i>).....	22
4.4.	Metsät, maankäyttö ja maatalous (SBSTA 6 ja 11d) (<i>Hanna Mattila, Aulikki Kauppila, Heikki Granholm, Tatu Torniainen</i>)	23
4.5.	Teollisuusmaiden raportointi (COP 11, COP 13, CMP 9, SBSTA 10a ja 11b, SBI 3) (<i>Riitta Pipatti</i>)	24

4.6.	Muut raportointiasiat (CMP 8, SBSTA 10b) (<i>Paula Perälä</i>)	24
4.7.	Päätösten 2/CMP.7–4/CMP.7 ja 1/CMP.8 täytäntöönpano (Kioton pöytäkirjan 5, 7 ja 8 artikla) (SBSTA 11a ja b) ja Dohan muutoksen G kohdan selventäminen (3.7 ter artikla) (CMP 10, SBSTA 11c) (<i>Riitta Pipatti</i>).....	24
4.8.	Teknologia (COP 9, SBSTA 5, SBI 10) (<i>Jatta Jämsén</i>).....	25
4.9.	Kioton pöytäkirjan joustokeinot ja ilmastopimuksen alaiset markkinamekanismit sekä ei-markkinapohjaiset lähestymistavat (CMP 4-5, SBSTA 12, SBI 5) (<i>Karoliina Anttonen</i>)	25
4.10.	Kehitysmaiden toimintavalmiuksien tukeminen (COP 15, CMP 11, SBI 11) (<i>Matti Nummelin</i>)	26
4.11.	Oikeudelliset asiat (COP 2b, COP 5, COP 6a, COP 6b, COP 19d, CMP 6) (<i>Tuomas Kuokkanen, Maria Pohjanpalo</i>)	26
4.12.	Ilmastopimuksen tavoitteen uudelleentarkastelu ja tieteelliset kysymykset (COP 10, SBSTA 8, SBI 13) (<i>Laura Aho</i>).....	27
4.13.	Ilmastopolitiikan vastetoimet (COP16a, CMP 12, SBSTA 9, SBI 12) (<i>Jatta Jämsén</i>).....	27
4.14.	Kansainvälinen lento- ja meriliikenne (SBSTA 10c) (<i>Anita Mäkinen, Lolan Eriksson</i>).....	28
4.15.	Koulutus, kansalaisosallistuminen ja tiedonvälitys (nk. Artikla 6) (SBI 16, Koulutuspäivä 4.12) (<i>Maria Vuorelma</i>).....	28
4.16.	Tasa-arvoasiat (COP 17, SBI 14, Tasa-arvopäivä) (<i>Aira Kalela</i>).....	29
5.	MUUT ASIAT.....	30
5.1.	LPAA (<i>Laura Aho</i>)	30
5.2.	Fossiilisten polttoaineiden tuet (<i>Maria Vuorelma</i>)	31
5.3.	Pohjoismaiset asiat (<i>Outi Leskelä</i>).....	32
5.4.	Nuoret (<i>Anna Abrahamsson</i>)	34
	LIITTEET.....	36
	Liite 1. Suomen valtuuskunta Pariisin ilmastoneuvotteluissa	36
	Liite 2. Presidentti Sauli Niinistön puhe korkean tason osuudessa	39
	Liite 3. Raportissa käytetyt lyhenteet	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.

1. YHTEENVETO JA YLEISARVIO TULOKSISTA

YK:n ilmastopöytäkirjasta koskevan puitesopimuksen (UNFCCC, jatkossa: ilmastopöytäkirja) osapuolikokous (COP 21) pidettiin 29.11. - 13.12.2015 Pariisissa. Samassa yhteydessä järjestettiin myös kokouksia valmistelevien avustavien toimielinten (SBI ja SBSTA) 43. istunnot sekä Durbanin toimintaohjelman (ADP) toisen istunnon 12. osa.

Neuvottelujen päätavoitteena oli uusi oikeudellisesti sitova vuoden 2020 jälkeistä aikaa koskeva sopimus sekä sitä täydentävä ja tarkentava osapuolikokouksen päätös. Pariisin kokous onnistui tavoitteessaan ja molemmat asiakirjat¹ saatiin aikaan. Uusi sopimus (12 sivua) on valtiosopimus, joka täydentää vuonna 1992 solmittua ilmastomuutosta koskevaa puitesopimusta vuoden 2020 jälkeen, jolloin Kioton pöytäkirjan toinen sitoumuskausi on päättynyt. Pariisin sopimus edellyttää osapuolilta useita erilaisia toimia. Osapuolikokouksen päätöksessä (19 sivua) käynnistetään mm. sopimukseen liittyviä työohjelmia ja pyritään ilmastotoimien tehostamiseen jo vuosina 2016 - 2020. Uusi sopimus on osapuolikokouksen päätöksen liitteenä.

Pariisin sopimus, osapuolikokouksen päätös ja näihin liittyvät kansallisesti määritellyt kontribuutiot ovat merkittävä käänneentekevä saavutus kansainvälisessä ilmastopoliitikassa. Vaikka ilmastotoimet etenevät maailmalla merkittävästi osin myös ilman hallitusten toimia, näillä Pariisissa sovitulla ja Pariisia varten valmistelluilla toimilla toimeenpanoa kuitenkin tuetaan ja vahvistetaan entisestään. Pariisin kokouksen aikana useat ei-valtiolliset toimijat tekivät merkittäviä uusia julkistuksia ilmastotoimista².

1.1. Pariisin sopimuksen ja osapuolikokouksen päätöksen keskeisin sisältö

➤ *Sopimuksen tavoite ja väliarvioinnit*

Sopimuksen tavoite on vahvistaa maailmanlaajuisia ilmastotoimia:

- pitämällä keskilämpötilan nousu selvästi alle 2 °C:ssa pyrkien kohti 1,5 °C:sta;
- vahvistamalla osapuolten sopeutumiskykyä, ilmastokestävyyttä eli ”vastustuskykyä” ilmastomuutoksen aiheuttamille vaikutuksille sekä vähähiilistä kehitystä vaarantamatta ruokaturvaa; sekä
- muuttaa rahoitusvirrat kohti vähähiilistä ja ilmastokestävää kehitystä.

Sopimuksen ohjaavia arvoja ovat kestävä kehitys ja köyhyyden vähentäminen. Toimeenpanossa sovelletaan puitesopimuksen periaatteita erilaisten kansallisten olosuhteiden valossa. Kaikilta osapuolilta odotetaan lisääntyviä toimia päästöjen vähentämiseksi, ilmastomuutoksen sopeutumiseksi, ilmastorahoituksen lisäämiseksi, teknologian kehittämiseksi ja siirtämiseksi, toimintavalmiuksien vahvistamiseksi ja läpinäkyvyyden lisäämiseksi. Sopimuksen toimeenpanossa tehdään säännöllisiä, kaikki em. osa-alueet kattavia väliarviointeja 5 vuoden välein, ensimmäinen vuonna 2023.

➤ *Päästöjen vähentäminen*

- Päästöjen vähentämisen osalta tavoite on saavuttaa globaalien päästöjen huippu mahdollisimman nopeasti ja vähentää päästöjä nopeasti sen jälkeen siten, että päästöt ja hiilinielut ovat tasapainossa 2100 mennessä.

¹ <http://unfccc.int/resource/docs/2015/cop21/eng/109r01.pdf>

² <http://newsroom.unfccc.int/lpaa/lpaa/massive-mobilization-by-non-state-stakeholders-summarized-at-cop21/>

- Mailla on velvollisuus valmistella kansallinen päästövähennystavoite viiden vuoden välein, toimittaa ja ylläpitää päästötavoitteita, pyrkiä saavuttamaan tavoitteet ja laatia tarvittavat politiikkatoimet. Uusien tavoitteiden tulee olla vähintään yhtä kunnianhimoisia kuin aiemmat. Kansallisissa kontribuutioissa esitetyt päästövähennystavoitteet eivät kuitenkaan ole sopimuksen liitteenä, joten ne eivät ole samalla tavalla sitovia kansainvälisessä oikeudessa kuin esimerkiksi Kioton pöytäkirjan vähennystavoitteet.
- Maiden tavoitteet talletetaan ilmastopöytäkirjan sihteeristön ylläpitämään julkiseen rekisteriin.
- Päästövähennystavoitteiden riittävyyden ensimmäinen tarkastelu on vuonna 2018.
- Osapuolilla on mahdollisuus kansainväliseen yhteistyöhön (mm. päästökauppa, trooppisen metsäkadon ja metsien heikkenemisen torjuntaan tarkoitettu REDD+ mekanismi) päästövähennysten saavuttamiseksi. Yhteistyön tulee edistää kestävä kehitystä ja varmistaa päästötavoitteiden integriteetti, perustua läpinäkyvyyteen ja välttää päästövähennysten kaksoislaskenta.
- Maankäyttösektorin osalta osapuolia kehoitetaan säilyttämään ja lisäämään hiilinieluja ja -varastoja.
- EU ja sen jäsenvaltiot voivat toteuttaa päästövähennystavoitteensa yhteisesti.

➤ ***Ilmastorahoitus köyhimmille ja haavoittuvimmille maille***

- Sopimuksessa todetaan, että kehittyneillä mailla on velvollisuus tukea kehittyviä maita ilmastotoimissa. Sopimus ei sisällä numeerisia tavoitteita rahoitukselle. Sen sijaan päätöksen mukaan kehittyneiden maiden nykyinen tavoite saada liikkeelle julkisista ja yksityisistä rahoituslähteistä yhteensä 100 mrd. USD vuodessa vuoteen 2020 mennessä ulotetaan koskemaan myös vuosia 2020–2025. Kehittyneiden maiden ilmastorahoitustasoa ja –suunnitelmia seurataan. Rahoituksessa huomioidaan myös yksityinen rahoitus. Muille maille (kuin kehittyneille maille) rahoitus ja siitä raportointi on vapaaehtoista.
- Ennen vuotta 2025 sovitaan uudesta, kaikkia maita koskevasta tavoitteesta saada liikkeelle vähintään 100 mrd. USD vuodessa.
- Kokouksen aikana useat maat kertoivat ilmastorahoituksen lisäämisestä³

➤ ***Sopeutuminen ilmastonmuutokseen***

- Sovittiin globaaleista sopeutumistavoitteista: vahvistaa sopeutumiskykyä, voimistaa ilmastokestävyyttä ja vähentää haavoittuvuutta edistääkseen samalla kestävä kehitystä ja lämpötilan nousuun nähden riittävää sopeutumista
- Kaikilla mailla on velvollisuus ryhtyä soveltuviin toimiin. Kehittyville maille annetaan jatkuvaa ja lisääntyvää rahoitusta sopeutumistoimiin.

➤ ***Ilmastonmuutoksen aiheuttamat vahingot ja menetykset***

- Tunnustetaan tarve ehkäistä ja minimoida mm. sään ääri-ilmiöiden ja hitaasti tapahtuvien muutosten aiheuttamia vahinkoja ja menetyksiä sekä kestävä kehityksen rooli tässä. Lisätään toimintaa ja tukea, mutta vastuukysymykset ja vahingonkorvaukset on rajattu pois.

➤ ***Läpinäkyvyys***

- Ilmastotoimien ja ilmastorahoituksen osalta sovittiin yhteisestä kaikkien maihin sovellettavasta kehikosta, mutta kehittyvät maat saavat joustoa toimeenpanossa.
- Kaikkien maiden tulee toimittaa tietoja päästöistään (ml. hiilinielut) sekä edistymisestä kohti päästötavoitteensa saavuttamista

---

³ <http://newsroom.unfccc.int/financial-flows/list-of-recent-climate-funding-announcements/>

➤ **Toimet ennen vuotta 2020**

- Vahvistetaan tiedonvaihtoa parhaista käytännöistä päästöjen vähentämiseksi ja ilmastomuutokseen sopeutumiseksi 2016 - 2020
- Voimakas kehoitus tiekartasta ilmatorahoituksen lisäämiseksi vuoteen 2020 asti ja erityisesti sopeutumisen osalta
- Dialogi ilmastotoimien kunnianhimon lisäämisestä Marrakeshin osapuolikokouksessa 2016
- Korkean tason tapahtuma kaikissa ilmastopöytäkirjojen osapuolikokouksissa 2016 - 2020
- Kaksi korkean tason edistäjää ilmastotoimille 2016 - 2020

Näiden lisäksi sopimus sisältää artiklat mm. koulutuksesta, teknologian kehittämisestä ja siirrosta, toimintavalmiuksien parantamisesta kehitysmaissa sekä toimeenpanon helpottamisesta ja sopimuksen noudattamisen edistämisestä.

Pariisin sopimus ei sisällä kirjausta kansainvälisestä lento- ja meriliikenteestä, mutta sopimuksella tulee kuitenkin olemaan vahva vaikutus neuvotteluihin Kansainvälisessä siviili-ilmailujärjestössä (ICAO) ja Kansainvälisessä merenkulkujärjestössä (IMO) päästövähennysjärjestelmien luomiseksi.

1.2. Alustavat kansalliset kontribuutiot Pariisin sopimukseen

Pariisin sopimuksen yhteydessä tärkeänä tuloksena tulisi ymmärtää myös ns. alustavat kansallisesti määritetyt kontribuutiot/panokset⁴, joita osapuolet esittivät vuoden 2015 aikana. Kontribuutiot sisältävät päästövähennys- ja/tai sopeutumistavoitteita.

Alustavia kansallisia kontribuutioita on esittänyt tähän mennessä 187 maata. Näiden maiden kattavuus maailmanlaajuisista kokonaispäästöistä on selvästi yli 95 %. Sekä kontribuutioiden lukumäärä että kattavuus maailmanlaajuisista kokonaispäästöistä oli ennako-odotuksia korkeampi.

Kansalliset kontribuutiot eivät ole yhteismitallisia. Kehitysmaiden tapauksessa ne ovat monissa tapauksissa osin tai jopa kokonaan ehdollisia. Mikäli kontribuutioissa esitetyt toimet toteutetaan, on vaikutus päästöihin, ilmaston lämpenemiseen ja myös teknologiamarkkinoihin merkittävä. Alustavat lupaukset eivät kuitenkaan vielä riitä, jotta globaalien päästöjen kehitys saataisiin enintään kahden asteen lämpenemisen mahdollistavalle polulle. Arvioiden mukaan tähän mennessä annetuilla kontribuutioilla päästään n. 2,7 – 3 asteen tasolle, mikä on merkittävä parannus entiseen n. 3,5 - 4 asteen kehityspolkuun. Kansainvälisen energiajärjestön mukaan kontribuutioiden ilman ulkopuolista tukea toimeenpantavien osien toteuttaminen vaatii 13 500 miljardin dollarin investoinnit energiasektorilla vuoteen 2030 mennessä ja luo siten merkittävästi uutta kysyntää vähäpäästöisille ratkaisuille. Pariisin sopimuksen ja siihen liittyvien kontribuutioiden vaikutus teknologiamarkkinoihin ja investointivirtojen kääntymiseen on Suomen talouden näkökulmasta mahdollisuus. Samalla laajempi globaali osallistuminen ilmastotoimiin tasoittaa kansainvälistä kilpailuasetelmaa ilmastopolitiikkaan liittyvien kustannusten osalta.

EU toimitti 6.3.2015 aiotun kansallisen kontribuutionsa. Kontribuutio perustuu Eurooppa-neuvoston lokakuussa 2014 osana 2030 ilmasto- ja energiapakettia tekemälle päätökselle vähentää kasvihuonekaasupäästöjä EU:n sisäisesti vähintään 40 % vuoden 1990 tasosta vuoteen 2030 mennessä. Toimitettu kontribuutio ei ennako uuteen sopimukseen tehtävän EU:n kansallisen panoksen lopullista tasoa eikä sitä, miten siihen päästäisiin.

---

⁴ <http://www4.unfccc.int/submissions/INDC/Submission%20Pages/submissions.aspx>

1.3. Jatkotoimet Pariisin kokouksen jälkeen

Ilmastosopimuksen osapuolet voivat sitoutua Pariisin sopimukseen omien kansallisten menettelyiden mukaisesti joko ratifioimalla, hyväksymällä tai liittymällä. Monissa maissa sopimukseen sitoutuminen todennäköisesti edellyttää kansallisten parlamenttien hyväksymistä. Osapuoli voi irtautua sopimuksesta kolme vuotta sen voimaantulon jälkeen. Irtautuminen tulee voimaan vuoden sihteeristölle toimitettavan ilmoituksen jälkeen.

Pariisin sopimus tulee voimaan, kun sen on vahvistanut vähintään 55 osapuolta, jotka edustavat vähintään 55 % maailmanlaajuisista kasvihuonekaasupäästöistä. Voimaantulokynnyksen liittyvien päästöjen määrittämiseksi ilmastosopimuksen sihteeristön pitää internet-sivuillaan luettelo osapuolten toimittamista viimeisimmistä päästötiedoista. Sopimus on avoinna allekirjoituksille 22.4.2016 – 21.4.2017. YK:n pääsihteeri järjestää korkean tason allekirjoitusseremonian 22.4.2016.

Euroopan komissio tekee alkuvuonna 2016 arvion Pariisin sopimuksesta erityisesti EU:n vuoteen 2030 ulottuvien ilmasto- ja energiapolitiikan puitteiden kannalta. Eurooppa-neuvosto käsittelee sopimuksen vaikutuksia maaliskuussa. Asiasta keskustellaan myös maaliskuun ympäristöneuvostossa.

Euroopan komissio on ilmoittanut käynnistävänsä alkuvuodesta Pariisin sopimuksen allekirjoitusmenettelyn EU:n osalta. Suomen allekirjoitusvaltuudet pyritään hankkimaan niin, että Suomi voisi allekirjoittaa sopimuksen 22.4.2016.

EU jatkaa kuluvan vuoden aikana 2030 ilmasto- ja energiapaketin vaatiman lainsäädännön käsittelyä. Viime vuonna esitellyn päästökauppadirektiivin uudistamishdotuksen käsittelyä jatketaan. Vuoden puolivälissä komissio antaa ehdotuksensa niiden sektoreiden osalta, jotka eivät kuulu EU:n päästökauppaan (esim. liikenne, maatalous, jätehuolto, rakennusten erillislämmitys). Ehdotuksen keskeinen osa on jäsenvaltiokohtainen päästövähennystavoite päästökauppaan kuulumattomille sektoreille. Komissio tekee lisäksi samaan aikaan ehdotuksen koskien Suomelle tärkeän maankäyttösektorin sisällyttämistä EU:n päästövähennyskehikkoon.

Kansainvälisessä siviili-ilmailujärjestössä (ICAO) on tarkoitus hyväksyä syksyllä 2016 pidettävässä yleiskokouksessa lentoliikenteen hiilineutraalia kasvua koskeva järjestelmä vuodesta 2020 eteenpäin, johon sisältyisi myös taloudellinen ohjaus. Kansainvälisessä merenkulkujärjestössä (IMO) on esillä globaalia polttoainekulutusta ja päästöjä koskeva datakeruujärjestelmä huhtikuussa 2016.

YK:n ilmastoneuvottelut jatkuvat virkamiestason kokouksella toukokuussa 2016 ja Marrakeshin osapuolokokouksella marraskuussa 2016.

2. AVAUS- JA PÄÄTÖSISTUNNOT SEKÄ KORKEAN TASON OSUDET (*Tuulia Toikka*)

Osapuolikokouksen avausistunnon 30.11.2015 avasi väistyvä puheenjohtaja Perun ympäristöministeri Manuel Pulgar-Vidal, joka muistutti kokousta velvollisuudesta Durbanin neuvottelumandaatin täyttämiseksi. Tämän jälkeen kokous valitsi puheenjohtajakseen Ranskan ulko- ja kehitysministeri Laurent Fabiuksen, joka kiteytti puheenvorossaan Ranskan pyrkimykset puheenjohtajaroolissaan; kuunnella osapuolia, varmistaa neuvotteluprosessin läpinäkyvyys ja etsiä kunnianhimoista ratkaisua sovittelun kautta. Avajaisistunnossa kuultiin lisäksi puheenvuorot UNFCCC pääsihteeriltä Christiana Figueresilta ja Walesin Prinssi Charlesilta, jotka molemmat korostivat osapuolten vastuuta sopimuksen aikaansaamisessa.

Osapuolikokouksen avauksen jälkeen järjestettiin valtioiden johtajien kokous, johon osallistui kaikkiaan 150 valtion päämiestä. Päämiestäpahtuman tavoitteena oli ilmaista korkeimman poliittisen johdon tavoite ilmastopimuksen aikaansaamiseksi. Tapahtumaa isännöivät Ranskan Presidentti François Hollande ja YK:n pääsihteeri Ban Ki-moon ja siihen osallistuivat keskeisten maailman talouksien johtajat, kuten USA:n Presidentti Barack Obama, Kiinan Presidentti Xi Jinping ja Venäjän Presidentti Vladimir Putin. Suomea tapahtumassa edusti Presidentti Sauli Niinistö.

Maailman johtajien puheissa viitattiin toistuvasti Pariisissa 13.11.2015 tapahtuneisiin terroristi-iskuihin, erityisesti siitä näkökulmasta, että niiden vuoksi ilmastokokous nähtiin mahdollisuutena osoittaa yhteneväisyyttä ja kykyä kantaa moraalista vastuuta globaaleista asioista. Myös Presidentti Niinistö korosti puheessaan yhteisen ilmastopimuksen aikaansaamisen merkitystä. Lisäksi Niinistö peräänkuulutti tieteelliseen tietoon pohjautuvaa pitkän aikavälin päästövähennystavoitetta, säännöllistä tarkastusyhtiä maiden päästövähennyssitoumuksille sekä kaikkien osapuolten osallistumista kapasiteettinsa mukaisesti. (kts liite 2)

Tiivistelmä valtioiden päämiesten puheenvuoroista on luettavissa mm. täältä:
<http://www.iisd.ca/vol12/enb12653e.html>.

ADP-neuvotteluraide suljettiin sunnuntaina 5.12.2015, minkä jälkeen ADP-työryhmän loppuasiakirja (luonnos sopimustekstiksi ja osapuolikokouksen päätökseksi) luovutettiin osapuolikokoukselle. COP21 puheenjohtaja perusti Pariisin komitean (Comité de Paris) neuvottelujen jatkamiseksi. Pariisin komitean alaiset ministereiden fasilitoimat teemoittain jaetut neuvotteluryhmät aloittivat työskentelynsä jo 6.12., vaikka osapuolikokouksen korkeantason avajaiset olivat virallisesti vasta 7.12.2015, jolloin kuultiin puheenvuorot niiltä osapuolilta, jotka eivät olleet käyttäneet puheenvuoroa päämiestasolla.

Kokouksen toisella viikolla ministerit osallistuivat tiiviisti sopimusneuvotteluihin ns. *indaba*-mallin mukaisesti, joka oli Durbanin osapuolikokouksessa (2011) todettu menestyksekkääksi ja jonka puheenjohtaja Ranska oli siten lainannut myös Pariisin kokoukseen. Taitavasti puheenjohtajan rooliaan vetänyt Ranska oli oppinut paitsi aiempien osapuolikokousten menestyksistä myös niiden epäonnistumisista. Valtioiden päämiehiä ei mm. osallistettu neuvotteluihin, kuten Kööpenhaminassa. Sen sijaan ympäristöministerit osallistuivat prosessiin monissa epävirallisissa ministerikokouksissa, jotka aloitettiin yhdessä edellisen puheenjohtajamaa Perun kanssa jo ennen Liman osapuolikokousta (2014). Näin poliittista painetta luotiin varsin pitkällä tähtäimellä ja sopimuksesta vetäytyminen loppumetreillä Pariisissa tehtiin vaikeaksi. Ministereiden tiivis osallistuminen jatkui Pariisin kokouksen toisella viikolla ulkoministeri Fabiuksen johtaman Pariisin komitean alla sekä alaisuudessa työskennelleiden neuvotteluryhmien puheenjohtajien rooleissa (*indaba*) että epävirallisten konsultaatioiden kautta. Maatalous- ja ympäristöministeri Tiilikainen toimi EU-neuvottelijana Pariisin komitean alaryhmässä, joka käsittelee kehittyneiden ja kehittyvien maiden välistä vastuunjakoja (*differentiation*).

Viikon loppua kohti *indaba*-ryhmien kokoontumiset harvenivat ja epäviralliset konsultaatiot tiivistyivät. 10.-11.12.2015 jatkuneiden epävirallisten konsultaatioiden jälkeen Pariisin komitea kokoontui lauantaina 12.12.2015 aamupäivällä vastaanottamaan ehdotuksen Pariisin sopimukseksi. Koko päivän jatkuneiden ryhmien ja maiden välisten konsultaatioiden ja keskustelujen jälkeen Pariisin sopimus ja sitä täydentävä osapuolikokouksen päätös lopulta hyväksyttiin lauantai-iltana.

Puheenjohtaja Ranskan ponnistelujen lisäksi, osapuolet osoittivat myös oma-aloitteisuutta Pariisin kokouksen menestyksen eteen. Kokouksen aikana muodostui useita epävirallisia samanmielisten maiden ministeriryhmiä, joista suurimmaksi kasvoi alun perin Marshall Islandsin alulle panema ja lopulta 100

maan ryhmäksi kasvanut “High-Ambition Coalition” –nimeä kantava koalitio, johon Suomikin Pariisin kokouksen aikana liittyi.

Yksi Ranskan vaikeimmista tehtävistä puheenjohtajana oli pitkän ja ristiriitoja sisältäneen sopimustekstilunnon luotsaaminen kohti valtiosopimukseksi kelvollista tekstiä. Ranska toimi tässäkin taitavasti konsultoiden maita laajasti jo kokousta edeltävinä kuukausina ja ylläpiti kuuntelevaa ja avointa neuvottelutilannetta koko Pariisin kokouksen ajan onnistuen kerta kerralta parantamaan sopimusluonnosta osapuolten näkemyksiä tasapainottavalla tavalla. Ranska myös piti Pariisin komitean työskentelyn kautta ministerit tiukasti osallisina raskaisiin tekstineuvotteluihin ja takasi siten, että sopimustekstin omistajuus säilyi osapuolilla itsellään. Spekulatioista huolimatta Ranska ei tuonut kokoukselle omaa puheenjohtajan tekstiehdotustaan neuvottelujen loppumetreillä vaan pakotti osapuolet keskinäisten konsultaatioiden kautta etsimään kaikkia tyydyttäviä ratkaisuja. Tätä kautta osapuolille ei tarjoutunut ”helppoa mahdollisuutta” vetäytyä sopimuksesta hylkäämällä puheenjohtajan ehdotus.

Loppuistunnossa Pariisin sopimusta pidettiin kautta maaryhmien historiallisena, tasapainoisena ja maailman yhdistäneenä saavutuksena. Sopimusta pidettiin uuden toivon herättäjänä ja sen todettiin antavan tarvittavan signaalin muutoksen aikaansaamiselle. Vaikkei sopimus olekaan täydellinen, todettiin sen antavan vahvan pohjan jatkotyölle. Sopimusta pidettiin myös tärkeänä osoituksena monenkeskisen yhteisön kyvystä viime kädessä sopia yhteiseen globaaliin haasteeseen vastaamisesta. Samalla puheenvuoroissa toistui, että kovaa työtä on jatkettava ja sopimus toimeenpantava. EUn komissaari Cañeten sanoin: Today we celebrate, tomorrow we have to implement.

Pariisin kokouksessa korkeantason edustajat osallistuivat myös vahvasti vapaaehtoisten ilmastoaloitteiden edistämiseen Lima-Paris toiminta-agendan puitteissa sekä lukuisien muiden vapaaehtoisten aloitteiden ja julistusten kautta (ks. tarkemmin kappale 5.).

3. DURBANIN TOIMINTAOHJELMA (ADP)

3.1. Johdanto, määritelmät ja yleisperiaatteet (preambula, Art. 1, 2 ja 3) (*Jatta Jämsén*)

Artikla 1 (määritelmät) muodostui lyhyeksi. Siinä todetaan, että määritelmät, jotka ovat vuodelta 1992 olevan puitesopimuksen (UNFCCC) Artiklassa 1, pätevät. Conference of Parties tarkoittaa puitesopimuksen konferenssia. Party tarkoittaa uuden ilmastosopimuksen osapuolta.

Johdanto (preambula); Pariisissa jatkui Bonnissa lokakuussa käyty keskustelu johdannon ja Art.2 (purpose/general) suhteesta. Työtä osin hidasti se, että osa maista halusi käsitellä muiden sopimuskohtien etenemisestä riippuvaista johdantoa neuvottelujen alusta alkaen. Vaihtelevassa määrin eri osapuolet halusivat yleisperiaatteita joko johdantoon tai Art. 2een tai molempiin, osan ollessa sellaisia, että kaikki eivät halunneet niitä kumpaakaan. Sateenkaariryhmä piti myös pitkään kiinni vaihtoehdosta, ettei Art. 2 tarvita lainkaan, koska esim. johdannossa voitaisiin huomioida monet siihen suunnitellut kohdat, mutta suhtautui rakentavasti tiiviisiin ja ilmastokonventin Art. 2 peilaaviin ehdotuksiin.

Johdantoa koskien ADP:n loppuvaiheessa, neuvottelujen ensimmäisen viikon lopulla, näkemykset erosivat pitkään esim. koskien haavoittuvuutta, historiallisia päästöjä, ihmisoikeuksia, ruokaturvaa, maankäyttöä ja metsiä, hiilinieluja ja –varastoja, vastetoimia sekä hiilen hinnoittelua. Lopullisessa sopimuksessa todetaan tavoitteena olevan puitesopimuksen Art. 2 tavoite. Johdannossa tunnustetaan tarve tehokkaaseen ja progressiiviseen vastaukseen ilmastonmuutoksen asettamaan välittömään uhkaan reagoimiseksi parhaan tieteelliseen tiedon pohjalta. Tunnustetaan hiilinielujen ja -varastojen säilyttämisen ja vahvistamisen tärkeys sekä kaikkien ekosysteemien integriteetin varmistaminen, ml. meret, luonnon

monimuotoisuuden suojelu, johon joissakin kulttuureissa viitataan termillä Äiti maa. Johdannossa tunnustetaan hallinnon kaikkien tasojen ja eri toimijoiden osallistumisen sekä yhteistyön tärkeys kaikissa ilmastopimuksen kohdissa.

Kehitysmaat saivat johdantoon toivomansa viittauksen siitä, että ohjaavina periaatteina ovat puitesopimuksen periaatteet, ml. yhteisten, mutta eriävien vastuiden periaate (CBDR + RC). Tätä täsmennettiin Liman päätöksen muotoilulla, jonka mukaisesti vastuunjaossa otetaan huomioon kansalliset olosuhteet, mitä LMDC vastusti pitkään. Kehittyneiden maiden ns. historialliseen vastuuseen tai puitesopimuksen provisioihin ei sopimustekstissä viitata, mutta huomioidaan ilmasto-oikeudenmukaisuus. Erityisesti G77n sisällä neuvoteltiin siitä, miten eri kehitysmaiden tilanne johdannossa huomioidaan. Muotoiluksi tuli kehitysmaiden erityistarpeiden ja -olosuhteiden huomioiminen, erityisesti niiden kehitysmaiden osalta, jotka ovat puitesopimuksen mukaan erityisen haavoittuvia ilmastonmuutokselle. Erillisessä kohdassa huomioidaan lisäksi erikseen vähiten kehittyneiden maiden erityistarpeet ja -olosuhteet rahoitukseen ja teknologian siirtoon liittyen. Johdannossa painotetaan ilmastotoimien ja ilmastonmuutoksen vaikutusten suhdetta oikeudenmukaiseen kestäväan kehityksen saavuttamiseen (equitable access to sustainable development) ja köyhyyden vähentämiseen sekä tunnustetaan ruokaturva ja nälän poistaminen perustavaa laatua olevana prioriteettina kuten myös ruoantuotannon haavoittuvuus ilmastonmuutoksen haitallisille vaikutuksille. Edelleen joidenkin kehitysmaiden vaatimuksesta johdannossa tunnustetaan myös kestäväan elämäntavan ja kulutus- ja tuotantotapojen tärkeys ja kehittyneiden maiden johtorooli ilmastonmuutokseen puuttumisessa. Johdannossa huomioidaan työvoiman oikeudenmukainen siirtymä ja säällinen työ ja koulutuksen ja yleisen tietoisuuden ja osallistumisen tärkeys. Päätöksessä tunnustetaan tarve edistää kestävästi tuotetun energian saatavuutta kehitysmaissa, erityisesti Afrikassa, edistämällä uusiutuvan energian käyttöönottoa.

Tunnustettaessa ilmastonmuutoksen olevan ihmiskunnan yhteinen huoli, tunnustetaan sekä sopimuksessa että osapuolikokouksen päätöksessä samoin muotoiluun, että osapuolten täytyisi ilmastotoimissaan kunnioittaa, edistää ja harkita sitoumuksiaan koskien ihmisoikeuksia, terveyttä, alkuperäiskansoja, paikallisyhteisöjä, siirtolaisia, lapsia, vammaisia ja haavoittuvassa asemassa olevia ihmisiä koskien, sekä koskien oikeutta kehitykseen kuten myös sukupuolten välistä tasa-arvoa, naisten voimaannuttamista ja sukupolvien välistä oikeudenmukaisuutta.

Alkuperäiskansakysymykset nousivat esille johdannon ja 2 artiklan yhteydessä. Lopulta sopimukseen saatiin sisällytettyä viittaukset alkuperäiskansoihin sopimuksen johdantoon, operatiiviseen sopeutumisartiklaan sekä Pariisiin osapuolikokouspäätökseen.

Artikla 2 (general, purpose)

Kollektiivista pitkän aikavälin tavoitetta koskien kantojen eroavuuksia oli siitä, ilmaistaanko se laadullisesti ja/tai määrällisesti ja tuleeko konkreettisia (2050) välitavoitteita, kuinka operationaalinen tavoitteesta tulee. Useimmille haavoittuville maille muotoilu 1,5 Celsiusasteen lämpenemisen rajoissa pysymisestä oli tärkeää, ja tämä kirjattiin Cancúnin sopimuksen lämpötilatavoitetta koskevien muotoilujen (2 Celsiusastetta) sijaan siten, että mukaan tuli myös ilmauksia kestävästä kehityksestä, toimeenpanon tuesta, oikeudenmukaisuudesta ja ruokaturvasta. Osana vaatimuksia pysyä ilmastokonventin kielessä viittaukset talouksien transformaatiosta kohti hiilineutraaliutta, dekarbonisaatiota, tai nollapäästöisyyttä eivät olleet kaikkien hyväksyttävissä, eikä niitä sisällytetty sopimukseen. Sopimukseen tuli ilmaisu "foster climate resilience and low greenhouse gas emissions development".

LMDC halusi differentiaatiolle koko sopimusta pohjaavan yleismääritelmän, jota voitaisiin täsmentää tarvittavalla tavalla sopimuksen muissa osioissa. Muiden kanta oli, että artiklan ydin on puitesopimuksen

asettama tavoite (Art. 2) ja sen kunnianhimoisen saavuttaminen, eikä vastuunjako koskevan periaatteen (CBDR) vahvistaminen. Differentiaation yleismääritelmä estäisi periaatteen erilaisen käsittelyn eriluonteisissa osioissa ja aiheuttaisi epäjohtonmukaisuutta sopimuksessa. ADP-neuvottelujen loppuvaiheissa auki oli etenkin pitkän aikavälin tavoite, vastetoimien maininta, vahinkojen ja menetysten käsittely, ihmisoikeusmuotoilut sekä keskustelu siitä parannetaanko sopimuksella ilmastokonventin toimeenpanoa vai puitesopimuksen tavoitteen (Art 2.) saavutettavuutta.

Pariisin sopimuksen tavoitteena on vahvistaa puitesopimuksen, ml. sen tavoitteen (Art. 2) toimeenpanoa, globaalin vastineen vahvistaminen ilmastonmuutokseen vastaamiseksi kestävä kehityksen ja köyhyden vähentämissäpyrkimysten kontekstissa mm. rajoittamalla lämpenemisen kasvu huomattavasti alle kahteen celsiusasteeseen esiteolliseen ajan tasoon verrattuna. Tätä täsmennetään tavoitteella yrittää pitäytyä alle puolentoista asteen lämpenemisessä. Lisäksi artiklassa ilmaistaan tavoite lisätä kykyä ilmastonmuutokseen sopeutumiseen ja sen sietämiseen ja kehitystä, joka johtaa mataliin kasvihuonekaasupäästöihin tavalla, joka ei uhkaa ruoantuotantoa. Artiklassa on myös tavoite rahoitusvirtojen johdonmukaistamiseksi matalien kasvihuonekaasupäästöjen ja sopeutumiskykyisen kehityspolun kanssa. Lopuksi todetaan, että sopimuksen toimeenpano heijastaa oikeudenmukaisuutta (equity) ja eriävien vastuiden (CBDR + RC) periaatetta, erilaisten kansallisten olosuhteiden valossa.

3.2. Päästöjen vähentäminen (Art. 4) (Paula Perälä)

Hillintäosioissa käsiteltiin pitkän aikavälin tavoitetta, osapuolten toimia, differentiaatiota (ns. palomuri), laskentaa, kontribuutioiden ominaisuuksia, toimittamisaikataulua, arviointia ja tukea niiden valmistelulle (support). Marraskuun tekstissä hillintäosio sisälsi myös kappaleen vastetoimista (response measures) sekä kauppaa koskevista toimista (unilateral measures). Marraskuun teksti sisälsi myös kappaleen kansainvälisestä lento- ja meriliikenteestä. Hillintäosiolle oli linkkejä muihin osioihin, mikä hankaloitti sen käsittelyä. Ensimmäisen kokousviikon aikana spinn-off ryhmissä päästiin jonkin verran eteenpäin, mutta työssä päästiin kunnolla eteenpäin vasta toisella viikolla. Hillinnässä kuten muissakin osioissa oli kyse myös siitä, mitä tulee kirjattavaksi sopimuksen artikloihin ja mitä tukeviin päätöksiin, joka muotoutui neuvotteluiden kuluessa. Marraskuun pitkästä tekstistä onnistuttiin kuitenkin saavuttamaan yhteinen näkemys.

Päästöjen vähentämiseen liittyvät velvoitteet on kirjattu artiklaan 4. Osapuolten tulee sopimuksen tavoitteen saavuttamiseksi pyrkiä saavuttamaan maailmanlaajuisen kasvihuonekaasupäästöjen huippu mahdollisimman pian, ja sen jälkeen vähentää päästöjä nopeasti parhaimman käytettävissä olevan tieteen mukaisesti siten, että kasvihuonekaasupäästöt ja nielut ovat tasapainossa vuosisadan loppupuolella.

Osapuolilla on velvollisuus valmistella kansallinen päästövähennystavoite (NDC) viiden vuoden välein, toimittaa ja ylläpitää päästövähennystavoitteita, pyrkiä saavuttamaan tavoitteet ja laatia tarvittavat politiikkatoimet. Uusien tavoitteiden tulee olla vähintään yhtä kunnianhimoisia kuin aiemmat. Osapuolten tavoitteet talletetaan ilmastopuitesopimuksen sihteeristön ylläpitämään julkiseen rekisteriin. Rekisteriä täsmennetään myös COP päätöksessä siten, että SBI kehittää sille modaliteetit. EU ja sen jäsenvaltiot voivat toteuttaa päästövähennystavoitteensa yhteisesti.

Kehittyneiden maiden tulee osoittaa johtajuutta toteuttamalla koko talouden kattavia päästövähennystavoitteita. Kehittyviä maita rohkaistaan siirtymään vähitellen kohti koko talouden kattavia päästövähennystavoitteita ottaen huomioon kansalliset olosuhteet. Kehittyvien maiden tulee myös saada tukea päästövähennyksien toteuttamiseen. Vähiten kehittyneille maille ja pienille saarivaltioille annetaan joustoa niiden erityisolosuhteiden huomioimiseksi. Osapuolilla on milloin tahansa mahdollisuus lisätä tavoitteensa kunnianhimon tasoa myöhemmin osapuolikokouksessa sovittavien ohjeiden mukaisesti.

Osapuolilla on mahdollisuus tehdä kansainvälistä yhteistyötä (mm. päästökauppa, trooppisen metsäkadon ja metsien heikkenemisen torjuntaan tarkoitettu REDD+ mekanismi, ks. kappaleet 3.3 sekä 3.4.) päästövähennysten saavuttamiseksi. Tarkemmista säännöistä käynnistyy jatkotyö.

Päästövähennystavoitteiden riittävyyden ensimmäinen tarkastelu on vuonna 2018 ja niiden tarkastelu tapahtuu sen jälkeen viiden vuoden välein osana ”global stocktake” prosessia, jossa tarkastellaan myös muita sopimuksen osa-alueita.

Kaikkien osapuolten tulisi myös pyrkiä laatimaan pitkän aikavälin vähähiilisen kehityksen strategiat, ja ne pyydetään toimittamaan vuotta 2050 koskevat strategiat ilmastositteeristölle vuoteen 2020 mennessä. Sitteeristö julkaisee strategiat www-sivuillaan.

Erillistä kappaletta kansainväliseen lento- ja meriliikenteeseen liittyen ei sisälly sopimukseen vaan näitä sektoreita koskevan työn odotetaan etenevän ICAOn ja IMOn piirissä.

Sopimusta tukevaan osapuolikokouspäätökseen on kirjattu tarkemmin kontribuutioiden aikatauluista ja toimittamisprosessista. Sen alla on tarkoitus käynnistää myös useita työohjelmia, koskien ohjeistusta kontribuutioiden laadintaan, laskentasääntöihin, mekanismeihin sekä ns. vastetoiimiin (response measures).

3.3. Markkinamekanismit (Art. 6) (Karoliina Anttonen)

Markkinamekanismien kansainvälisestä käytöstä annetaan määräyksiä Pariisin sopimuksen 6 artiklassa ja sitä täydentävissä osapuolikokouksen päätöksen kappaleissa. 6 artiklassa todetaan, että osapuolet voivat tehdä yhteistyötä velvoitteidensa täyttämiseksi. Muualla toteutettujen päästövähennysten käyttäminen osapuolen velvoitteen täyttämiseksi voi tapahtua esimerkiksi kansallisten ja alueellisten päästökauppajärjestelmien linkittämisen kautta. Päästökauppajärjestelmien linkittämiseen liittyvien laskentasääntöjen keskeinen elementti on päästövähennemien kaksoislaskennan välttäminen. Osapuolikokouksen tehtävä on sopia muun muassa kaksoislaskennan välttämiseen liittyvästä ohjeistuksesta Pariisin sopimuksen ensimmäisessä osapuolikokouksessa. Artiklassa perustetaan myös Kioton pöytäkirjan joustomekanismien kaltainen kansainvälinen markkinamekanismi, joka on kaikkien osapuolten käytettävissä. Tieteellis-teknisessä alaelimessä (SBSTA) aloitetaan työ, jonka tavoitteena on sopia mekanismin säännöt niin, että ne voidaan hyväksyä Pariisin sopimuksen ensimmäisessä osapuolikokouksessa. Myönnytyksenä markkinoiden käyttöä ideologisista syistä vastustaville osapuolille (VEN, BOL, NIC) artiklaan sisällytettiin lisäksi työohjelma ei-markkinamekanismille.

EU:n markkinamekanismeja koskevat tavoitteet saavutettiin yli odotusten. Yhtenä keskeisenä menestystekijänä voidaan pitää osapuolten välisten epävirallisten keskustelujen luomaa tilaa laskeutumisalueen kartoittamiselle. Suomi oli osaltaan mukana rahoittamassa Centre for European Policy Studies –ajatushautomon vetämää foorumia. EUn ja Brasilian yhteinen tekstiehdotus neuvottelujen aikana mursi perinteisiä blokkirajoja, ja Ranskan taitava välitystyö ratkaisua edeltävänä yönä mahdollisti kaikille hyväksyttävän lopputuloksen.

3.4. Maankäyttö ja metsät (Art. 5) (Hanna Mattila, Aulikki Kauppila, Heikki Granholm, Tatu Tornainen)

Maankäytöstä ja metsistä käytiin neuvotteluita koko kokouksen ajan: ensimmäisen viikon aikana epävirallisissa konsultaatioissa ja toisella viikolla osana ministeritason neuvotteluita. MYMI Tiilikainen toimi yhtenä EU:n neuvottelijoista. EU ajoi vertailukelpoisuuden ja läpinäkyvyyden turvaamista, RU

korosti boreaalisten metsien merkitystä ilmastonmuutoksen, sademetsäryhmän maat vaativat viittausta ns. REDD+ mekanismiin ja BOL esitti viittausta markkinamekanismeille vaihtoehtoisin lähestymistapoihin.

Tiiviiden neuvotteluiden tuloksena Pariisin sopimukseen sisältyy nieluja eli maankäyttöä ja metsiä koskeva erillinen artikla. Maankäyttö ja metsät, sekä maatalous johdantokappaleissa ovat ainoa sektorit jotka on sisällytetty Pariisin sopimukseen ja siten näiden sektoreiden erityisasema tuli vahvistetuksi sopimuksessa. Artiklassa korostetaan tarvetta suojella ja vahvistaa kasvihuonekaasujen nieluja ja varastoja ml. metsiä. Tämän lisäksi osapuolia kannustetaan toteuttamaan ja tukemaan olemassa olevien menettelysääntöjen mukaisia REDD+ toimia kehitysmaissa sekä vaihtoehtoisia lähestymistapoja metsien osalta.

Osapuolikokouksen päätöksessä sovittiin jatkoprosessista kuinka maiden ilmoittamien päästölupausten ja niihin sisältyvien nielujen vertailtavuutta tullaan kehittämään lähivuosina.

3.5. Kv. lentoliikenne ja merenkulku (Lolan Eriksson, Anita Mäkinen)

EU yritti neuvottelujen aikana saada kirjauksen kansainvälisestä lento- ja meriliikenteestä mukaan Pariisin sopimukseen siten, että sopimuksessa olisi kehoitettu ICAO:ta ja IMOa ripeisiin toimiin päästöjen vähentämiseksi. Ehdotus ei saanut tukea kuin muutamalta maalta ja pj-maa Ranska poisti 2. viikon poliittisen tason neuvottelujen sopimusluonnoksista EU:n ehdottaman hakasulkeissa olleen tekstin, johon Kiina oli ehdottanut tiukkaa CBDR-RC -lisäystä. Lopputulos vastaa Suomen kantaa siltä osin, ettei Pariisin sopimukseen haluttu sisällyttää ohjeistusta ICAO:lle tai IMO:lle järjestelmien luonteesta tai rakenteesta. ICAOn ja IMOn tulee itsenäisesti päättää näitä globaaleja sektoreita koskevista järjestelmistä. Päästöjä ei voi allokoida maittain eikä voi myöskään tehdä jakoa kehitysmaissa ja teollisuusmaissa rekisteröityjen laivojen tai operaattoreiden välillä, koska tämä heikentäisi päästövähennysjärjestelmien vaikuttavuutta. Noin 70 % laivoista on jo nykyään rekisteröity kehitysmaihin.

Historiallinen Pariisin ilmastopopimus on tehty ja nyt on kv. lento- ja meriliikenteen vuoro tulla mukaan ilmastotalkoisiin ICAOn ja IMOn kautta. Pariisin sopimus ei sisällä kirjausta kv. lento- ja meriliikenteestä, mutta sopimuksella tulee kuitenkin olemaan vahva vaikutus neuvotteluihin ICAO:ssa ja IMO:ssa päästövähennysjärjestelmien luomiseksi. EU:n komissio on myös Pariisin sopimuksen innoittamana aktivoitunut riittävän kunnianhimoisen tavoitteen saavuttamiseksi näissä järjestöissä. Kv. lento- ja merenkulun päästöt muodostavat tällä hetkellä yhteensä noin 4-5 % globaaleista päästöistä, mutta näiden sektoreiden osuuden ennakoitaan kasvavan merkittävästä tulevaisuudessa talouden kehittymisen myötä.

Pariisin sopimuksen sisältämät eräät säännökset differentiaatiosta kehitysmaiden ja teollisuusmaiden vastuiden välillä tulevat nousemaan esille ICAO:ssa ja IMO:ssa. On oletettavaa että eräät kehitysmaat (mm. Kiina, Intia ja Etelä-Afrikka) tulevat käyttämään Pariisin sopimuksen ”filosofiaa” ja ”periaatteita” hyväkseen neuvotteluissa taloudellisista ohjauskeinoista kv. lento- ja meriliikenteen osalta. ICAO:ssa on tarkoitus hyväksyä syksyllä 2016 pidettävässä yleiskokouksessa lentoliikenteen hiilineutraalia kasvua koskeva järjestelmä vuodesta 2020 eteenpäin, johon sisältyisi myös taloudellinen ohjaus. Ilmastopopimus sisältää päästökauppamekanismin, joka mahdollistaa ICAO:ssa kehitteillä olevat markkinapohjaiset toimet (MBM). Kv. merenkulun osalta merenkulun globaalia polttoainekulutusta ja päästöjä koskeva datakeruujärjestelmää on esillä IMOn meriympäristökomitean kokouksessa huhtikuussa 2016 (MEPC69), jolloin sen sisällöstä ja laillisesta sitovuudesta pitäisi tehdä päätös. Taloudellisia ohjauskeinoja koskevaan keskusteluun on tarkoitus palata tämän jälkeen.

Kioton pöytäkirjan toinen sitomuskausi ulottuu vuoteen 2020. Pöytäkirjan artiklassa 2.2. edellytetään että Liitteen 1 maiden (= teollisuusmaat) tulee ryhtyä toimiin ICAO:ssa ja IMO:ssa päästöjen vähentämiseksi.

Kansallisen liikenteen päästöt sisältyvät maiden kansallisiin/alueellisiin sitoumuksiin, Suomen osalta EU:n antamaan sitoumukseen hillintätavoitteesta. Pariisin sopimusta on arvioitu lähtölaskennaksi fossiilien polttoaineiden käytön täydelliselle luopumiselle. Tämä tulee vaikuttamaan myös liikenteen vaihtoehtoisten polttoaineiden markkinoihin.

Lolan Eriksson (LVM) osallistui puhujana ICAOn ja IMO:n järjestämään International Transport - oheistapahtumaan 2.12. aiheena "Towards low emission shipping through global partnerships". Pohjoismaiden ministerit esittivät lisäyksenä onnistuneille neuvotteluille ja Pariisin sopimukselle yhteisen lausunnon⁵, jossa korostetaan tarvetta ryhtyä tehokkaisiin toimiin myös ICAO:ssa ja IMO:ssa.

3.6. Sopeutuminen sekä vahingot ja menetykset (Art. 7-8) (Johanna Pietikäinen)

Prosessinäkökulmasta katsottuna sopeutuminen sai ensimmäisellä viikolla kohtuullisesti aikaa, joka käytettiin lähinnä tekstin siivoamiseen ja vaihtoehtojen selkiyttämiseen. Sopeutumisen alla olisi ehkä ollut mahdollisuus päästä vähän pitemmällekin tässä työssä, mutta muiden asiakohtien ollessa enemmän jumissa sopeutuminen joutui sopeutumaan tilanteeseen – kyse on kuitenkin kokonaispaketista. Toisella viikolla sopeutuminen sai hyvin vähän neuvotteluaikaa ja käytännössä osapuolikokouksen päätöksen sisällöstä ei oikeastaan ehditty puhumaan missään virallisessa kokoonpanossa. Lopullinen päätösteksti on lähes puhtaasti epävirallisten konsultaatioiden ja Ranskan hyvän tasapainottelun lopputulosta. Osapuolien tahdosta ns. vahingot ja menetykset neuvoteltiin lähes ainoastaan epävirallisissa kokoonpanoissa, pääasiassa neuvotteluja käytiin USA:n ja pienten saarivaltioiden välillä. Toisella viikolla pidettiin yksi virallinen neuvottelukokous asiasta, jossa pöydättiin neljä eri esitystä tekstiksi, mutta samalla osapuolet edelleen toivoivat mahdollisuutta jatkaa epävirallisia neuvotteluja. Lopullinen teksti on USA:n, Tuvalun (LDC -ryhmä) ja EU:n yhdessä sopima, jossa kaikki osapuolet ovat tulleet toisiaan vastaan. Yksi näkyvä myönnitys USA:n suuntaan on sopimusartiklojen otsikkojen puuttuminen. Toisen viikon aikana fasilitaattoreina toimivat ansiokkaasti Bolivian ja Ruotsin ministerit.

Sisällöllisesti artikla 7. eli sopeutumista käsittelevä artikla hioutui kaikille osapuolille sopivaksi. Siinä on EU:lle tärkeä laadullinen sopeutumistavoite ja linkki kestäväan kehitykseen, velvoite kaikille osapuolille tehdä sopeutumistoimia ja suunnittelua, mutta joustavasti ja maalähtöisesti, sekä kirjauksia sopeutumistoimien tehokkuudesta. EU:lle oli tärkeää kiinnittää huomio myös toimien tehokkuuteen ja kestävytyteen, ei pelkästään rahan määrään. Toisaalta Afrikka –ryhmä sai kirjauksia rahan riittävytydestä ja sen tarkastelusta ja AILAC – kirjauksen sopeutumiskommunikaatiosta. Kommunikaation osalta hyvää on se, että kirjaus mahdollistaa hyvinkin joustavan tavan toteuttaa kyseinen suositus. Tämä artikla on myös lähes vapaa ns. palomuurista, sillä kaikki kirjatut velvoitteet tai suositukset koskevat kaikkia osapuolia ja toisaalta artiklan rahoituskirjauksessa ei puhuta siitä mitkä maat antavat tukea kehitysmaille.

Artiklassa tunnustetaan kehitysmaiden omat toimet ja sitä varten tullaan kehittämään tapoja, jotka sovitaan uuden sopimuksen ensimmäisessä osapuolikokouksessa. Lisäksi tunnustetaan linkki hillinnän määrän ja sopeutumistarpeen välillä. Lopullinen muotoilu julkisesta rekisteristä, jonne yllä mainitut sopeutumiskommunikaatiot kerätään, on myös hyvä, sillä ei ole nähtävissä, että siitä luotaisiin uutta rahoitusta ja toimia yhdistävää työkalua. Tämä on tärkeä rahoittajamaille, sillä hankerahoituksen kohdentaminen ei yksinkertaisesti toimi tällä tavalla. Artiklan alla myös sovitaan periaatteista kuten

---

⁵ <http://www.norden.org/en/news-and-events/news/nordic-countries-call-for-increased-focus-on-transport-emissions-in-follow-up-to-cop21>

maalähtöisyydestä, osallistuvuudesta, sopeutumisen integroimisesta muihin politiikkalinjauksiin ja toimiin sekä Suomen tavoittelemasta tasa-arvonäkökulman huomioimisesta. Artiklassa myös sovitaan, että artiklassa 14. sovittu globaali tarkastelu kohdistuu sopeutumisen osalta mm. sopeutumisen toimien tunnustamiseen, edistämään toimeenpanoa, arvioimaan sopeutumistoimien ja rahoituksen riittävyttä ja tehokkuutta sekä arvioimaan edistymistä maailmanlaajuisen sopeutumistavoitteen saavuttamiseksi.

Osapuolikokouksen päätöksen alla pääasiallisesti toimeenpannaan sopimusartiklan toimia, mutta myös käsketään sopeutumiskomiteaa tekemään arvio sopeutumisinstituutiojärjestelyistä vuonna 2017. Lisäksi osapuolia kehoitetaan vahvistamaan alueellista yhteistyötä ja Vihreää ilmastorahastoa nopeuttamaan tuen antamista sopeutumis suunnitteluun ja sen toimeenpanoon.

Artikla 8. alla eli vahinkoja ja menetyksiä käsittelevässä artiklassa tunnustetaan tarve ehkäistä vahinkoja ja menetyksiä, ml. hitaasti tapahtuvista muutoksista johtuvia, ja kestävänsä kehityksen rooli tässä. Kirjaus kestävästä kehityksestä oli EU:lle tärkeä, sillä vahinkoihin ja menetyksiin vaikuttaa ilmastonmuutoksen ohella moni muukin seikka. Varsovassa 2013 perustettu kansainvälinen mekanismi tulee ottamaan ohjintaa vastaan myös Pariisin sopimuksen osapuolilta ja sen tulee toimia yhteistyössä sopimuksen alaisten ja relevanttien ulkopuolisten tahojen kanssa. Pyörää ei siis tule keksiä uudestaan vaan esim. YK:n pakolaisjärjestön (UNHCR) työstä tulee ottaa oppia. Yhteistyötä ymmärryksen, toiminnan ja tuen parantamiseksi tehdään mm. ennakkoarviojärjestelmien, vakuutusratkaisujen ja hätätilanteisiin ennakkoarviojärjestelmien osalta.

Osapuolikokouksen päätös täydentää sopimusartiklaa vahvistamalla Varsovan kansainvälisen mekanismin (WIM) olemassaolon myös tulevan (2016) arvion jälkeen. WIM:n alaista komiteaa ohjataan perustamaan vakuutuksiin ja riskinsiirtoon liittyvän tiedon koontipalvelu sekä muuttoliikkeisiin keskittyvä työryhmä. Päätöksessä myös todetaan, että sopimusartikla 8. ei perusta oikeuspohjaa vastuulle tai kompensatiolle. Tämä oli USA:n yksi tärkeimmistä kriteereistä.

3.7. Rahoitus (Art. 9) (Folke Sundman)

Yleiskommentti: rahoitusta koskevat neuvottelut olivat juuri niin vaikeita kuin ennakkoon oli odotettu, ja vaikeimpien asioiden ratkaisu venyi loppusuoralle. Kaikkein vaikeimmat asiat olivat, niin ikään odotetusti, ns. palomuuria koskevat linjaukset rahoituksen osalta sekä määrällisten tavoitteiden asettaminen. Kummankin asian osalta ratkaisu oli EU:n/Suomen näkökulmasta vähintäänkin siedettävä.

Rahoitusvastuiden osalta ns. palomuri sinällään säilyy (artikla 9.1), eli kehittyneillä mailla on velvollisuus rahoittaa kehitysmaiden ilmastotoimia, ilmastopimuksen nykyisiin velvoitteisiin viitaten. Merkittävä uutuus on kuitenkin (artikla 9.2.) se, että muita osapuolia rohkaistaan osoittamaan tai jatkamaan rahoitustukea vapaaehtoiselta pohjalta. Tämän pykälän hengessä saatiin myös LDCF:n ja Adaptaatorahaston rahoitustukea koskeviin ao. COP/CMP-päätöksiin uudenlaisia muotoiluja (kts. tuonnempana).

Määrällisten tavoitteiden osalta EU:n ja muiden teollisuusmaiden ehdoton kanta oli, että itse sopimukseen ei voida sisällyttää konkreettisia määrällisiä tavoitteita vaan siltä osin kuin näin ollaan valmiita tekemään, se tapahtuu päätöksen puolella. Näin myös tapahtui. Sopimuksen artikloissa 9.3-9.8 on kylläkin eri muotoiluin kehittyneiltä mailta tulevan ilmastorahoituksen kasvua edellyttäviä linjauksia (kuten progression beyond previous efforts artikla 9.3.), ja raportointivelvoitteet tiukentuvat. Päätöksen merkittävin konkreettinen linjaus on, että nykyinen vuoteen 2020 yltävä 100 miljardin USD:n mobilisointitavoite monipuolisine rahoituslähteineen (ml. yksityinen rahoitus) ulotettiin kattamaan myös vuosia 2020–2025 (pykälä 54). Lisäksi linjattiin että uusi kollektiivinen määrällinen tavoite asetetaan ennen vuoden 2025 osapuolikokousta, pitäen 100 miljardia lähtötasona.

Lisäksi lyhyen aikavälin toimia (Workstream 2) koskeva päätös (kohta 115) tiukentaa kehittyneiden maiden velvoitetta yksilöidä tähänastista tarkemmin suunnitelmansa vuoteen 2020 asetetun rahoitustavoitteensa toteuttamiseksi.

Rahoitusmekanismin osalta saatiin aikaan kokonaisuus, joka jokseenkin sellaisenaan vastaa EU:n alkuperäistä tavoitetta: itse sopimuksessa todetaan vain että ilmastopimuksen rahoitusmekanismi toimii myös Pariisin sopimuksen rahoitusmekanismina (artikla 9.8); päätöksessä (kohta 59) todetaan nimeltä mainiten että rahoitusmekanismin nykyiset operatiiviset entiteetit (Vihreä ilmastorahasto, GCF ja Global Environment Facility, GEF) sekä kaksi erityisrahastoa (LDCF ja SCCF) palvelevat myös uutta sopimusta. Lisäksi todetaan eri pykälissä (kohdat 60-61) että myös Adaptaatorahasto voi palvella uutta sopimusta edellyttäen että CMP/COP tekevät asianmukaisessa järjestyksessä tarvittavat päätökset. Lisäksi kohdassa 64 todetaan että pysyvä rahoituskomitea (SCF) palvelee sopimusta. Vaikein yksityiskohta tässä oli Adaptaatorahaston aseman määrittely: kehitysmääritys olisi halunnut sen määrittelyä vähintään LDCF:n/SCCF:n tasoiseksi, USA:lle ja erälle muillekin Kioton pöytäkirjan ulkopuolisille maille AF:n noteeraaminen ylipäänsä oli vaikea pala. EU vaikutti tässä merkittävästi kaikille sopivan kompromissin löytämiseksi.

3.8. Teknologia (Art. 10) (*Jatta Jämsén*)

Teknologia-artiklassa (Art. 10) todetaan pitkän aikavälin näkemyksenä teknologian kehittämisen ja siirron toteuttamisen olevan tärkeitä, jotta sopeutumiskyky ja kasvihuonekaasujen vähentäminen voidaan toteuttaa. Osapuolet vahvistavat (shall) yhteistyötä näiden osalta. Teknologiaimekanismi palvelee Pariisin sopimusta, ja sitä ohjimaan perustettiin teknologian puitteet (technology framework). Muun muassa teknologiaimekanismilla sekä (ilmastokonventin) rahoitusmekanismilla tuetaan (shall) innovaatioiden nopeuttamista, rohkaisua ja niiden mahdollistamista, ja tässä haetaan yhteistyön keinoja tutkimukseen ja kehitykseen sekä helpotetaan pääsyä teknologiaan. Artiklassa todetaan myös, että sen toimeenpanoon tarjotaan kehitysmaille tukea, tavoitteena hillinnän ja sopeutumisen tuen tasapaino. Saatavissa oleva tieto tuesta arvioidaan Art. 14 mukaisen globaalien arvioinnin (global stocktake) yhteydessä.

Osapuolikokouksen päätöksessä päätetään vahvistaa teknologiaimekanismia ja pyydetään teknologiakomiteaa (TEC) ja teknologiakeskusta (CTCN) työstää lisää (undertake further work) ml. teknologian tutkimusta, kehitystä ja esittelyä sekä endogeenisen kapasiteetin ja teknologioiden kehittämistä ja vahvistamista. Päätöksellä pyydetään myös SBSTaa aloittamaan 44. kokouksessaan Art. 10 mukaisen teknologian puitteen (framework) kehittäminen. COP päättäisi puitteesta Pariisin sopimuksen ensimmäisessä COPissa, huomioiden, että puitteen pitäisi fasilitoida mm. teknologian tarvearviointeja ja niiden tulosten toimeenpanoa sekä niihin tarvittavaa tukea, siirrettäväksi valmiiden teknologioiden arviointia sekä suotuisan toimintaympäristön edistämistä. Päätettiin myös aika-ajoin arvioida tuen teho ja riittävyys. SBITä pyydetään 44. kokouksessaan aloittamaan em. arvioiden elaborointi tarkoituksena, että COP marraskuussa 2019 päättäisi asiasta.

3.9. Toimintavalmiuksien parantaminen (capacity building) (Art. 11) (*Matti Nummelin*)

Uuden sopimuksen mukaan kaikkien maiden toimintakykyä pitää parantaa, jotta tämän sopimuksen tavoitteet voidaan saavuttaa. Kaikkien maiden tulee myös toimia mahdollisuuksiensa mukaan yhteistyössä edistääkseen muiden toimintakykyä. Tämä koskee niin ilmastomuutoksen hillintä- kuin sopeutumistoimia. Kehitysmaille tulee kuitenkin antaa erityistä tukea näissä toimissa. Uuden sopimuksen tekstiä neuvoteltaessa suurin kysymys oli uuden instituution perustaminen tukemaan näitä toimia. Pariisin komitea (Paris Committe for Capacity Building, PCCB) perustettiin osapuolikokouksen päätöksellä, joka toiminnallisesti sopimusta. Erityisesti sopimuksen alaisten instituutioiden, kuten vähiten kehittyneiden maiden eksperttiryhmän (LEG), kehitysmaiden raportointia tukevan asiantuntijaryhmän (CGE),

teknologian siirtoa käsittelevän eksperttiryhmän (SCF), sopeutumiskomitean (AC) ja tuhoja ja menetyksiä käsittelevän asiantuntijaryhmän (WIM ExCom) toimia tulee koordinoita ja etsiä niiden välillä synergioita. Tässä työssä uudella komitealla on keskeinen rooli. Sen työ alkaa jo vuonna 2016, kun komitean kokoonpanosta on sovittu SBI44:ssä. Aiheesta pyydetään lähetteet 9. maaliskuuta mennessä. Vuoden alussa käynnistetään toimintakyvyn kehittämistä koskevan toimintakehikon kolmas arviointi, joka osaltaan edesauttaa komitean toimia. Komitean toimia tullaan arvioimaan vuonna 2019 ja ensimmäinen uuden sopimuksen konferenssi päättää jatkotoimista instituutioiden suhteen vuonna 2020. Suomen Matti Nummelin toimi EU neuvottelijana sopimuksessa ja COP päätöksissä.

3.10. Läpinäkyvyys (transparency) (Art.13) (Paula Perälä)

Sopimuksen artiklassa 13 määritellään kaikkia osapuolia koskeva yhteinen raportointi- ja seurantakehikko (framework) kasvihuonekaasupäästöjen (ja nielujen), päästövähennystoimien sekä rahoitustuen (support) läpinäkyvyyden edistämiseksi ja sopimuksen toimeenpanon seuraamiseksi. Kehikossa huomioidaan maiden olosuhteet ja sallitaan joustoa kehittyville maille, sekä huomioidaan erikseen myös vähiten kehittyneiden maiden sekä pienten saarivaltioiden erityisolosuhteet. Asiakohdan neuvotteluissa kehittyvät maat olivat huolissaan raportointitaakan kasvamisesta ja lisääntyvistä raportointivaatimuksista. Teollisuusmaat taas pitivät tärkeänä sitä, että myös kehittyvät maat ovat säännöllisen raportoinnin piirissä, ja päästöistä sekä ilmastotoimista ja saadaan tietoa kaikista maista. Joustavuuden kautta osapuolten erilaiset huolet pystyttiin huomioimaan ja tämä mahdollisti yhteisen näkemyksen syntymisen.

Jokaisen osapuolen tulee vähintään kahden vuoden välein (vähiten kehittyneille maille ja pienille saarivaltioille aikataulussa on joustoa) toimittaa kansallinen inventaarioraportti kasvihuonekaasupäästöistään pohjautuen hallitusten välisen ilmastonmuutospaneelin IPCC:n ohjeistukseen, sekä tietoja, joita tarvitaan kansallisen kontribuutioiden (Art. 4) toimeenpanon edistymisen seuraamiseksi. Jokaisen osapuolen tulisi myös toimittaa tietoa ilmastonmuutoksen vaikutuksista ja siihen sopeutumisesta. Kehittyneiden maiden tulee, ja muut tukea toimittavat maat voivat, raportoida tietoa rahoituksesta, teknologian siirrosta ja toimintavalmiuksien parantamisesta kehittyville maille. Merkittävää on, että kehittyville maille suunnattavan rahoituksen raportointia laajennettiin kattamaan muitakin kuin perinteisiä teollisuusmaita. Kehittyvien maiden tulisi myös raportoida tuen tarpeesta sekä saamastaan tuesta. Kehittyviä maita tuetaan raportoinnin kehittämisessä ja osapuolikokouksen päätöksellä perustettiin tätä varten ns. ”Capacity-building Initiative for Transparency” edistämiseksi. Aloitteelle pyydetään tukea GEF:ltä. Jokaisen osapuolen artiklojen 7 ja 9 alla toimittamaa tietoa koskee kansainvälinen tekninen asiantuntija-arviointi (review). Lisäksi jokaisen osapuolen tulee osallistua fasilitatiiviseen prosessiin koskien kontribuutioiden toimeenpanon edistymistä.

Raportointi- ja seurantakehikolle kehitetään tarkemmat säännöt ottaen huomioon olemassa olevat jo sovitut raportointikäytännöt (maaraportti, kaksivuotisraportit (BR, BUR), kansainvälinen arviointi ja tarkastus (IAR) sekä kansainvälinen konsultaatio ja analyysi (ICA). Säännöt tullaan hyväksymään osapuolikokouksessa. APA (Ad Hoc Working Group on the Paris Agreement) valmistelelee suositukset säännöiksi ja ohjeiksi käsiteltäväksi 24. osapuolikokouksessa (COP 24) vuonna 2018. APAa pyydetään raportoimaan työn edistymisestä seuraavissa osapuolikokouksissa.

3.11. Toimeenpanon helpottaminen ja sopimuksen noudattaminen (Art. 15) (Maria Pohjanpalo, Tuomas Kuokkanen)

Sopimuksen toimeenpanon helpottamista ja noudattamisen valvomista (compliance) käsiteltiin fasilitaattori Sarah Baashanin (Saudi-Arabia) johdolla. Asiakohtaa käsiteltiin rakentavassa hengessä. Keskeinen neuvottelukysymys liittyi siihen, perustettaisiinko sopimuksen noudattamisen valvomista käsittelevä mekanismi itse sopimuksessa vai annettaisiinko sopimuksessa valtuus Pariisin sopimuksen osapuolikokoukselle (COP) perustaa mekanismi. EU ja AILAC kannattivat sitä, että mekanismi

perustettaisiin jo sopimuksessa, kuten tehtiin vuonna 2013 hyväksytyssä maailmanlaajuisessa Minamatan elohopeasopimuksessa. Sen sijaan jotkut maat katsoivat, että aikapulan takia asian käsittely on paras siirtää Pariisin sopimuksen ensimmäiselle COPille.

Lopputuloksena oli kompromissi, jonka mukaan asiasta sovittiin sekä Pariisin sopimuksen 15 artiklassa, Pariisin COP-päätöksen 103 ja 104 kappaleissa ja lisäksi annettiin mandaatti asian jatkovalmistelulle. Sopimuksen 15 artiklan mukaan mekanismin tehtävänä on sekä helpottaa sopimuksen täytäntöönpanoa että edistää sopimusmääräysten noudattamista. Mekanismissa varten perustetaan asiantuntijuuteen perustuva komitea, joka on luonteeltaan avustava ja joka toimii läpinäkyvästi eikä perustu vastakkainasetteluun tai rankaisuun. Komitean tulee toiminnassaan ottaa huomioon osapuolten kansalliset valmiudet ja olosuhteet. COP-päätöksen mukaan Pariisin sopimuksen osapuolikokous valitsee komitealle 12 jäsentä, joiden tulee edustaa tieteellistä, teknistä, sosioekonomista tai oikeudellista asiantuntemusta. Komiteaan tulee valita 2 jäsentä kustakin YK:n alueellisesta ryhmästä, yksi jäsen pienistä saarivaltioista ja yksi jäsen vähiten kehittyneiden maiden ryhmästä. Lisäksi valinnassa tulee ottaa huomioon sukupuolten välinen tasa-arvo. Päätöksen 104 kappaleessa APA-työryhmä valtuutettiin valmistelemaan muutoin asiaan liittyvää päätöstä siten, että tuleva Pariisin sopimuksen ensimmäinen COP voisi sen hyväksyä sopimuksen 15 artiklan 3 kappaleen mukaisesti.

3.12. Sopimuksen loppumääräykset (Art. 16-29) (Tuomas Kuokkanen, Maria Pohjanpalo)

Sopimuksen loppuosan yleismääräyksiä käsiteltiin niin ikään fasilitaattori Sarah Baashanin (Saudi-Arabia) johdolla. Artikloihin ei liittynyt suuriakaan erimielisyyksiä. Usean artiklan muotoilussa mallina käytettiin Kioton pöytäkirjan vastaavia artikloita. Esimerkiksi Kioton pöytäkirjan (KP) muotoiluja käytettiin mallina seuraavissa artikloissa: institutionaalisia määräyksiä koskeva 16 artikla (KP 13), sihteeristöä koskeva 17 artikla (KP 14), alaelimiä koskeva 18 artikla (KP 15), sitoutumista koskeva 20 artikla (KP 24), voimaantuloa koskeva 21 artikla (KP 25), riitojenratkaisua koskeva 24 artikla (KP 19) äänimäärää koskeva 25 artikla (KP 22), tallettajaa koskeva 26 artikla (KP 23), varaumia koskeva 27 artikla (KP 26), irtisanoutumista koskeva 28 artikla (KP 27) ja alkuperäiskieliä koskeva 29 artikla (KP 27). Lisäksi sopimustekstin ja liitteiden muuttamiseen sovelletaan 22 ja 23 artiklan mukaan soveltuvin osin ilmastopöytäkirjan 15 ja 16 artikloita.

Ongelmalliseksi muodostui kuitenkin Pariisin sopimuksen voimaantuloa koskeva 21 artikla. Käsiteltäessä asiaa informaaleissa tietyt maat pitivät riittävänä, että voimaantulo sidottaisiin vain ratifioineiden osapuolten lukumäärään. Perusteena ne pitivät sitä, että tällöin sopimus tulisi mahdollisimman nopeasti voimaan ja voimaantuloajankohta olisi yksinkertaista määritellä. EU piti kuitenkin tärkeänä, että voimaantulon määrittelyssä käytetään kaksoiskynnystä siten, että osapuolten lukumäärän lisäksi ratifioinnin suorittaneiden maiden tulee edustaa tiettyä osuutta globaaleista kasvihuonepäästöistä. EU:n perusteena oli se, että se halusi sopimuksen varmistaa suurimpien päästäjien mukanaolon sopimuksessa. Lopulta hyväksytyyn kompromissin mukaan sopimus tulee voimaan kun vähintään 55 ilmastopöytäkirjan osapuolta, joiden kasvihuonekaasupäästöjen yhteen laskettu lukumäärä on vähintään 55 % globaaleista kasvihuonekaasupäästöistä, on ratifioinut sopimuksen. Erona Kioton pöytäkirjasta on se, että päästöjen määrän laskennassa käytetään kasvihuonekaasupäästöjä eikä pelkästään hiilidioksidipäästöjä. Lisäksi Pariisin sopimus ei sisällä Kioton pöytäkirjan mukaista palomuuria, jonka mukaan voimaantulossa otettaisiin huomioon ilmastopöytäkirjan I liitteen osapuolet. Osana ratkaisua Pariisin kokouksen COP-päätöksen 105 kappaleessa sovittiin, että sihteeristö ylläpitää internet-sivuillaan julkista luetteloa osapuolten raportoimista kasvihuonekaasupäästöistä, voimaantulon edellytysten täyttymisen seuraamiseksi. Sihteeristö on jo Pariisin kokouksen jälkeen laittanut sivuille viimeisiin raportoituihin päästöihin perustuvan luettelon (ks. http://unfccc.int/ghg_data/items/9354.php).

3.13. Työraide 2: Päästövähennysten kunnianhimo ennen vuotta 2020 (*Laura Aho, Tuulia Toikka*)

Pariisin osapuolikokouksen päätöksellä vahvistetaan ilmastotoimia ennen uuden sopimuksen voimaantuloa vuonna 2020. Neuvottelut tästä kokonaisuudesta etenivät hyvin jo ensimmäisellä viikolla.

Ensimmäisellä neuvotteluvuikolla päästiin yhteisymmärrykseen päästöjen vähentämistä koskevan teknisen asiantuntijaprosessin vahvistamisesta vuosina 2016–2020. Tarkoitus on mm. tiivistää yhteistyötä ilmastopimuksen teknologiatoimielinten (TEC, CTCN) ja ei-valtiollisten toimijoiden kanssa sekä järjestää vuosittainen korkean tason tapahtuma. Korkean tason tapahtumassa tehdään yhteenveto tehdyistä ilmastotoimista ja annetaan tunnustusta maiden mahdollisille uusille lisätoimille. Lisäksi sovittiin, että kaksi korkean tason mestaria (high-level champion) nimitetään tukemaan COP-puheenjohtajaa mm. korkean tason tapahtumien sekä teknisten asiantuntijakokouksien järjestämisessä. Nimettyjen mestareiden tehtävänä on myös nostaa teknisen asiantuntijaprosessin profiilia ja edistää vapaaehtoisten ilmastotoimien näkyvyyttä. Lisäksi sovittiin, että tietoa parhaista käytännöistä päästövähennyksien aikaansaamiseksi levitetään tehostetummin mm. laatimalla niistä vuosittainen yhteenveto (summary for policymakers). Päätettiin, että teknisen asiantuntijaprosessin väliarviointi tehdään vuonna 2017.

Avoimina kysymyksinä toiselle kokousviikolle siirtyivät kehitysmaaryhmien vaatimukset vuotta 2020 edeltävän ajan ilmastorahoituskirjauksesta, erillisen sopeutumistoimiin keskittyvän teknisen asiantuntijaprosessin perustamisesta sekä erillisen hillintätoimia tehostavan prosessin perustamisesta (accelerated implementation process, AIP) vuosille 2016–2020.

Kiista näiden kysymysten osalta kiteytyi siihen, etteivät teollisuusmaat nähneet uusien prosessien perustamista tarpeellisena vaan katsoivat, että lyhyen aikavälin toimia koskevan päätöksen tarkoitus on mahdollistaa konkreettista toimia maatasolla ja olemassa olevia ratkaisuja hyödyntäen nostaa päästötoimien kunnianhimoa. Kehitysmaat sen sijaan näkivät, että päästökuilu sekä ilmastorahoituksen riittämättömyys ovat seurausta siitä, etteivät teollisuusmaat toimeenpane jo olemassa olevia velvoitteitaan tehokkaasti. Tämän vuoksi ne pitivät tarpeellisena perustaa ilmastopimuksen alle uusia prosesseja sitoumusten toimeenpanon tehostamiseksi.

Sopeutumistoimien edistämiseksi päätettiin lopulta käynnistää päästövähennystoimien kanssa vastaavanlainen asiantuntijaprosessi ml. tekniset asiantuntijakokoukset (technical expert meetings, TEMs) sekä sisällyttää sopeutumistoimet osaksi korkeantason yhteenvetoa (summary for policymakers). Sopeutumista koskeva tekninen asiantuntijaprosessi toteutetaan sopeutumiskomitean johdolla SBI:n ja SBSTA:n alaisuudessa ja sen tavoitteena on mm. lisätä yhteistyötä ja tietoa parhaista käytännöistä ja toimista joilla voidaan lisätä sopeutumistoimien toimeenpanoa. Sopeutumiskomitean vetovastuu varmistaa muiden jo olemassa olevien sopeutusryhmien ja työohjelmien työn huomioimisen tässä prosessissa, mikä oli tärkeää EU:lle. Vuoden 2017 väliarvioinnissa arvioidaan myös sopeutumistoimien tekstistä asiantuntijaprosessia.

Ratkaisut lyhyen aikavälin ilmastorahoituskirjauksesta sekä hillintätoimien tehostetusta toimeenpanoprosessista (AIP) muodostuivat osana Pariisin kokonaisratkaisua. Sovittiin, että vuonna 2016 ts. Marrakeshin osapuolikokouksessa järjestetään fasilitatiivinen dialogi, jossa identifioidaan mahdollisuuksia lisätä ilmastorahoitusta, teknologian siirtoa ja toimivalmiuksien tukemista edellytyksenä kaikkien osapuolien päästövähennystoimien tehostamiselle.

Vuotta 2020 edeltävien ilmastotoimien taloudellisen ja teknisen tuen osalta päätöksessä on voimakas kehoitus kehittyneille maille lisätä ilmastorahoitusta, laatia tiekartta jo sovitun 100 mrd. USD

ilmastorahoitustavoitteen saavuttamiseksi vuoteen 2020 mennessä, merkittävästi lisätä rahoitusta sopeutumistoimiin sekä tarjota sopivaa tukea teknologian siirrossa ja toimivalmiuksien tukemisessa.

EU teki neuvotteluissa aloitteen Montrealin pöytäkirjan ilmastokaasuja (HFC-yhdisteet) koskevan muutoksen sekä ilmailu- ja meriliikenteen (ICAO ja IMO) päästöjen hillintään tähtäävien aloitteiden (ICAO, IMO) sisällyttämisestä ennen vuotta 2020 tehtäviä toimia koskevaan osapuolikokouksen päätökseen. Aloite kuitenkin kaatui kehitysmaaryhmän vastustukseen.

4. COP-21, CMP-11 SEKÄ ALAELINTEN (SBI, SBSTA) ISTUNNOT

4.1. Rahoitus (COP 12, CMP 7, SBI 4c) (*Folke Sundman*)

COP agendakohta 12

COP:n perinteisen rahoituskohdan alla oli tällä kertaa 4 eri alakohtaa: (a) Pitkän aikavälin rahoitus, (b) Pysyvän rahoituskomitean (SCF) raportti, (c) Vihreän ilmastorahaston (GCF) raportti ja ohjinta, sekä (d) Globaalin ympäristörahaston (GEF) raportti ja ohjinta. Näitä kaikkia kohtia koskevat neuvottelut käynnistyivät ja etenivät aluksi hyvin takkuillen. Ilman erikseen ja pääosin rinnakkain käytäviä ADP-neuvottelujakin tilanne oli siinä määrin vaikea että COP-päätösten aikaansaaminen olisi ollut vaikeaa, ellei tietyissä vaiheissa olisi sovittu, että poikkeuksellisen tilanteen vuoksi laaditaan nyt pääosin teknisiä päätösesityksiä. Tämän periaatelinjauksen jälkeenkin oli vaikeuksia saada valmista aikaan, sillä muutamissa kohdissa avattiin muitakin kuin puhtaasti teknisiä tai menettelytavallisia kysymyksiä, ja osa G77:n alaryhmistä olivat tyytymättömiä tapaan jolla päätöksenteko hoidettiin. Niinpä AOSIS G77:n tuella jätti pöytäkirjaan lausumansa kohdan 12 osalta.

Teknisimmäksi ja lyhyimmäksi näistä neljästä päätöksestä jäi lopulta pitkän aikavälin rahoitusta koskeva päätös, pääosin siksi että kaikkein kiperimmät tähän liittyvät kysymykset olivat esillä ja ratkaistiin ADP-neuvotteluissa.

Pysyvän rahoituskomitean raporttia koskeva päätös pysyi myös vaikeiden vaiheiden jälkeen jokseenkin teknisenä. Tärkeimmät operatiiviset päätökset oli SCF:n työsuunnitelman vahvistaminen, mikä mahdollistaa työn jatkumisen vuoden 2016 aikana, sekä päätös SCF:n ja sen toimintojen ensimmäisen arvioinnin valmistelujen käynnistämisestä.

Vihreän ilmastorahaston raportin ja ohjinnan osalta lopullinen päätös on muutakin kuin tekniikkaa, mutta siedettävissä puitteissa. Alun alkaenkin EU:n tavoitteena oli pitää GCF:n uusi ohjinta minimissään, kun rahastolla ja sen sihteeristöllä on täysi työ selviytyä kunnialla nykyisestäkin varsin laajasta ohjeistuksesta. Kehitysmaaryhmän linjana oli vanhan ohjinnan toistaminen ja vahvistaminen, usein sanankääntein joka heijasti ryhmän kasvavaa tyytymättömyyttä rahaston ja erityisesti sen sihteeristön toimintaa kohtaan.

Myös GEF:n osalta päätös on muutakin kuin tekniikkaa, ja merkittävin pykälä tältä osin koskee LDCF:ää ja sen roolin kehittämistä erityisen teknisen arvioinnin pohjalta (pykälä 8). Poliittisesti merkittävimmäksi pykäläksi nousi kuitenkin LDCF:n ja SCCF:n rahoitustukea koskeva (perinteinen) pykälä (numero 4). Loppusuoralla perinteinen asetelma oli se, että viitataan laajempaan rahoittajapohjaan (others in position to do so) vai ei. Kiina, Intia ja Saudi-Arabia totesivat kantanaan että joko tämä viittaus poistetaan tai sitten poistetaan koko pykälä. EU:n ja muiden perinteisten donoreiden kanta oli käänteinen, joko viittaus säilytetään jossakin muodossa, tai pykälä pois. Tässä vaiheessa LDC-ryhmä heräsi ja käynnisti viimeisen väännön joka tuotti tuloksen: ”encourages additional voluntary contributions” jne. Eli viittaus

osapuoliin kokonaan pois. Merkittävä tulos omassa kastissaan, ei vähiten siksi että se syntyi LDC-ryhmän suorasukaisen toiminnan ansiosta.

CMP 7

Adaptaatorahaston raporttia koskeva päätös oli omalla tavallaan rahoitusneuvottelujen vaikein pätkinä johon myös liittyi erikoisia proseduraalisia käännteitä ja vähän dramatiikkaakin.

Kehitysumaaryhmän tärkein tavoite oli käynnistää valmistelut AF:n nimeämiseksi ilmastopimuksen rahoitusmekanismin kolmanneksi operatiiviseksi entiteetiksi GCF:n ja GEF:n rinnalle, mikä on ollut ja on mahdottomuus EU:lle ja muille avunantajille. Kehitysumaaryhmällä oli myös pitkä lista osin perinteisiä vaatimuksia AF:n rahoituslähteiden monipuolistamiseksi, mutta neuvottelujen edetessä nämä jäivät taka-alalle. Itse asiassa alustavasti sovitusta päätöstekstistä perinteinen rahoitustukipykälä jäi kokonaan pois (sama asetelma kuin LDCF:n kohdalla edellä).

AF:n statusta koskevat neuvottelut kriisiytyivät toisella viikolla, ja sovittiin että CMP:n pj vie asian poliittiselle tasolle ratkottavaksi. Tietävästi asiaa ei missään vaiheessa käsitelty poliittisella tasolla, ainakaan laajemmalti, vaan Ranska haki (EU:n tuella) sellaista ratkaisua, että mainitsemalla AF yhtenä mahdollisena uutta sopimusta tukevana rahastona ADP-päätöksessä, voidaan kysymys AF:n statuksesta suhteessa rahoitusmekanismiin jättää toistaiseksi hautumaan. Mm. EU oli siinä uskossa, että ratkaisu sopi kaikille. Viimeisenä perjantai-iltana G77, käytännössä AOSIS ja LDC-ryhmä, kuitenkin heräsivät. Heidän mielestään kysymys AF:n asemasta operatiivisena entiteettinä piti vielä käsitellä ja ratkaista jollakin tavalla, heille ei AF:n mainitseminen ADP-sopimuksessa sittenkään riittänyt. EU ilmoitti kuitenkin, ettei tähän kysymykseen enää tässä CMP:ssä palata, vaan siinä tapauksessa koko AF-päätös siirtyy seuraavalle CMP:lle. Vielä lauantaina iltapäivällä tilanne oli lukossa, jolloin Ranska pyysi EU:ta kehittämään jotain ratkaisua. EU tarjosikin kahta lisäpykälää jo sovittuun päätöstekstiin: rahoitustukea koskeva pykälä LDCF-mallin mukaisesti (encourages the provision of voluntary support jne.) sekä pykälä jolla nopeutetaan AF:n ja uuden sopimuksen suhdetta koskevan päätöksen valmistelua. G77 nielaisi tämän pitkin hampain (maininnan arvoista se että eräs Bernarditas Muller osallistui tässä EU:n rinnalla lähinnä AOSIS:in taivutteluun). Kaikki tämä tapahtui vain noin tuntia ennen Pariisin sopimuksen hyväksymistä COPissa. G77 ilmoitti kuitenkin liittävänsä päätökseen CMP:ssä lausuman jossa menettelytapaa arvostellaan ja ilmoitetaan että tähän kysymykseen palataan. CMP:n päätösistunnossa, myöhään lauantai-iltana, G77 ilmoitti jättävänsä myöhemmin asiaa koskevaa lausumaa. Ei ole vielä, tietävästi, tapahtunut.

SBI 4c

Perinteiset SBI-konklusioidut kehitysmaiden kansallisten tiedonantojen rahoitustuesta (GEF:in kautta), jotka takavuotena ovat herättäneet kiivaitakin keskusteluja, hyväksyttiin tällä kertaa sihteeristön muotoileman luonnoksen pohjalta ilman kontaktiryhmää tai muitakaan neuvotteluja muutoksitta. Historiallinen päätös omassa sarjassaan.

Avunantajamaiden rahoitusilmoitukset COP:in aikana

COP:in alla käynnistyi perinteisten avunantajamaiden keskuudessa kaksi rahoituslupauksiin liittyvää prosessia, joilla haluttiin vakuuttaa yhteistyökumppaneita siitä että ollaan vakavissa ja oikealla tiellä 100 miljardin USD:n rahoitussitoumuksen toteuttamisessa. Toinen koski uusia rahoituslupauksia yleisesti, toinen erityislupauksia LDCF:n akuutin rahoitusvajeen ratkaisemiseksi.

Yleisten rahoituslupausten tai -aikomusten osalta päädyttiin lopulta – ilman alun perin kaavailtua yhteistä kannanottoa – siihen että UNFCCC kotisivuille kootaan lista kokouksen alla tai aikana tehdyistä uusista ilmoituksista. Tämä lista saatiin julkisuuteen kokouksen puolivälissä, ja valtaosa perinteisestä avunantajamaista ovat siinä mukana erilaisilla panoksillaan. Suomi liittyi listalle mukaan ilmoittamalla,

että hallitusohjelmaan perustuvasta mittavasta yli puolen miljardin kehitysmaihin kohdistuvasta investointisuunnitelmasta merkittävä osa tulee palvelemaan ilmastotoimien rahoitusta.

GEF:n hallinnoiman vähiten kehittyneiden rahaston LDCF:n tuoreimmasta tilannekatsauksesta ilmeni vuoden 2015 aikana, että sen akuutti rahoitusvaje oli noin 255 miljoonaa USD. Avunantajamaiden keskuudessa käynnistettiin operaatio vapaaehtoispanosten kokoamiseksi tämän rahoitusvajeen umpeen kuromiseksi. Operaatio onnistui varsin hyvin, sillä kokouksen avauspäivänä järjestetyssä GEF:n/LDCF:n sivutapahtumassa voitiin julkaista tiedote jossa todettiin että 11 maata ovat saaneet kokoon 248 miljoonaa USD. Suomen osuus tästä on 1,6 miljoonaa euroa, ja UKKMI Lenita Toivakka oli yhtenä puhujana ko. sivutapahtumassa.

4.2. Budjetti (CMP 14-15) (Tuulia Toikka)

Osapuolikokous hyväksyi ilmastosihteeristön työohjelman budjetin SBSTA/SBI42-johtopäätösten mukaisessa muodossa. UNFCCC:n ja Kioton pöytäkirjan yhteisbudjetti vuosille 2016–2017 on 54,65 miljoonaa euroa. Budjetti noudattaa nimellistä nollakasvua, mutta on palkkakulujen nousun, valuuttamuutosten ym. seikkojen vuoksi noin 2,8 miljoonaa euroa edellistä budjettia korkeampi. Suomen YK-maksuosuusskaalan mukainen rahoitusosuus ilmastopimukseen sekä Kioton pöytäkirjaan on seuraavalla työohjelmakaudella (2016–2017) noin 145 00 euroa vuodessa. Sihteeristön budjetointiprosessille päätettiin tehdä YK:n sisäinen arviointi ja päätökseen kirjattiin osapuolten ohjeita sihteeristölle seuraavan budjettikauden (2018–2019) neuvotteluiden valmistelua koskien.

4.3. Sopeutuminen, vähiten kehittyneet maat sekä vahingot ja menetykset (COP 7-8 ja 16, SBSTA 3-4 ja 7, SBI 6-9) (Johanna Pietikäinen)

Nairobien työohjelma (NWP) (SBSTA 3)

Nairobien työohjelman (NWP) alla ei avattu neuvotteluryhmää vaan SBSTA:n puheenjohtaja teki päätelmäluonnoksen, joka lähetettiin kirjallisille kommenteille. Asiakohdan alla hyväksyttiin päätelmät (FCCC/SBSTA/2015/L.19), joissa mm. huomioidaan sopeutumiskomitean (AC) ja vähiten kehittyneiden maiden asiantuntijaryhmän (LEG) panokset NWP:n työhön ja tämän yhteistyön tuomat paremmat yhteydet näiden kolmen kesken sekä toivotetaan tervetulleeksi NWP:n alla luotu sopeutumistiedon portaalit (Adaptation Knowledge Portal).

Sopeutumiskomitea (AC) (SBSTA 4/SBI 8)

Sopeutumiskomitean (AC) raporttia (FCCC/SB/2015/2) käsiteltiin SBSTA/SBI-yhteisryhmässä, jota fasilitoivat Malia Talakai (Nauru) and Anton Hilber (Sveitsi). Komitean raportista tehtiin COP päätös (FCCC/SB/2015/L.3), jossa mm. toivotetaan tervetulleeksi AC:n kolmivuotinen työsuunnitelma (2016–2018) ja kehoitetaan teknologiakomiteaa (TEC) selvittämään miten se voisi tukea osapuolia yhdenmukaistamaan teknologiatarveselvitykset (TNA) sopeutumis suunnitelmapirosessin kanssa. Eniten neuvotteluaikaa vei sopeutumiskomitealle ja pysyväille rahoituskomitealle (SCF) ohjattu kehoitus, jossa kohtaa esillä oli jopa esitys perustaa AC:n ja SCF:n yhteinen sopeutumisrahoitustyöryhmä. Lopputuloksena sopeutumiskomiteaa kehoitetaan vahvistamaan yhteistyötään mm. SCF:n kanssa edistääkseen sopeutumisrahoitukseen liittyvää koherenssia ja yhteistyötä. Ohjinta rahoitusmekanismille saatiin pidettyä tänä vuonna poissa tämän asiakohdan alta, sillä SCF ehti nyt käsittelemään AC:n tekemiä suosituksia ja ottamaan ne huomioon rahoitusmekanismien ohjintaa luonnostellessaan.

Varsovan kansainvälisen mekanismin (WIM) alaisen komitean raportti (SBSTA 7/SBI 9)

Komitean ensimmäistä raporttia (FCCC/SB/2015/3) käsiteltiin SBSTA/SBI – yhteisryhmässä, jota fasilitoivat Beth Lavender (Kanada) ja Kishan Kumarsingh (Trinidad ja Tobago). Lyhyessä osapuolikokouksen päätöksessä (FCCC/SB/2015/L.5/Rev.1) mm. toivotetaan komitean raportti

tervetulleeksi ja komitean myöhäisen aloituksen vuoksi jäsenten kausia jatketaan päättymään joko ennen vuoden 2018 tai 2019 ensimmäistä kokousta, kunkin jäsenen mandaatin pituudesta riippuen.

Vähiten kehittyneiden maiden asiat (SBI 6)

Vähiten kehittyneiden maiden asioita eli pääasiassa vähiten kehittyneiden maiden asiantuntijaryhmän (LEG) raporttia (FCCC/SBI/2015/19 and Corr.1) käsiteltiin Mamadou Honadia (Burkina Faso) fasilitoimassa ryhmässä. Koska kesäkuun SBI:ssa päästiin jo sopuun LEG:n mandaatin jatkosta (FCCC/SBI/2015/L.13/Add.1), nyt tehdyt päätelmät (FCCC/SBI/2015/L.22) ovat suhteellisen proseduraaliset. Niissä mm. kehoitetaan LEG:iä jatkamaan yhteistyötä eri tahojen kanssa ja kiitetään uusista rahoituslupauksista vähiten kehittyneiden maiden rahastolle (LDCF). Asiakohdan EU-neuvottelijana toimi Johanna Pietikäinen.

Kansallinen sopeutumissuunnittelu (SBI 7)

Sopeutumissuunnittelu eli NAP prosessi on etenkin vähiten kehittyneille maille tärkeä asiakohta ja sen alla yleensä halutaan saada aikaan osapuolokokouksen päätös poliittisen merkityksen esiin tuomiseksi. Kesäkuun SBI:ssä oltiin jo lähellä sopua päätöksen sisällöstä, nyt keskustelua jatkettiin EU:n esityksestä suoraan ns. puheenjohtajien muistiinpanoista. Asian sopimusraiteen kytkösten takia osapuolilla oli halua saattaa asiakohta nopeasti päätökseen, hankaluuksia tuli kuitenkin vastaan rahoituskappaleisiin liittyen: miten huomioidaan Vihreän ilmatorahaston (GCF) johtokunnan päätös prosessiin liittyen, voiko ja millä tavalla antaa ohjintaa GCF:lle asiakohdan alla sekä mitä maita voidaan pyytää antamaan rahoitusta. GCF:n osalta kompromissimuotoilut löytyivät, mutta Kiinan vastustuksesta muita kuin teollisuusmaita ei voitu kannustaa antamaan rahallista tukea, joten lopulta kyseinen kappale poistettiin kokonaan.

Mamadou Honadian (Burkina Faso) ja Jens Fugln (komissio) fasilitoimassa ryhmässä saatiin aikaiseksi proseduraaliset päätelmät ja osapuolokokouksen päätös (FCCC/SBI/2015/L.32; FCCC/SBI/2015/L.32/Add.1). NAP prosessin kokonaisarviointiin osalta sovittiin, että edistystä on tapahtunut vaikka vielä on liian aikaista sanoa onko edistytty haavoittuvuuden vähentämisessä tai sopeutumisen integroimisessa eli prosessin kahden päätavoitteen saavuttamisessa. Seuraava arvio aloitetaan SBI 48, tähän liittyen osapuolet voivat tehdä läheteitä alkuvuonna 2018 ja LEG yhdessä AC:n kanssa järjestävät samana vuonna asiantuntijatapaamisen. Asiakohdan EU –neuvottelijana toimi Johanna Pietikäinen.

4.4. Metsät, maankäyttö ja maatalous (SBSTA 6 ja 11d) (Hanna Mattila, Aulikki Kauppila, Heikki Granholm, Tatu Torniainen)

Osapuolet keskustelivat maataloudesta SBSTA 42:ssa (Bonn, kesäkuu 2015) pidettyjen maataloustyöpajojen (aiheina riskinhallinta ja varhaisen hälytyksen järjestelmät) raporttien pohjalta. Yleisesti todettiin, että työpajat ja raportti ovat hyödyllisiä ja niistä pitäisi keskustella perusteellisesti. Kuitenkin todettiin, että Pariisissa tähän ei ole aikaa. EU ja muut kehittyneet maat halusivat jatkaa yksityiskohtaisempaa työtä SBSTA 44:ssä, jotta pidetään yllä tätä maatalouteen liittyvää positiivista virettä. Osa kehittyvistä maista halusi jatkaa keskustelua vasta SBSTA 45:ssä. Puheenjohtajien ehdotuksen perusteella sovittiin, että keskustelu jatkuu SBSTA 44:ssä, ja sitä jatketaan SBSTA 45:ssä. Toisessa epävirallisessa kokouksessa kehittyvät maat vielä muokkasivat puheenjohtajien päätelmäluonnosta niin, että niissä varmistetaan aiemmin sovittu työpajojen tulosten käsittelyn aikataulu. Päätelmät hyväksyttiin täysistunnossa. Heikki Granholm oli tämän asiakohdan rinnakkaispuheenjohtaja.

Asiakohdassa SBSTA 11d tarkastellaan mahdollisia uusia toimenpiteitä CDM LULUCF-toimien alle. Asiakohdassa ei SBSTA43 aikana käyty varsinaisia keskusteluja. Päätelmäluonnoksessa todettiin asiantuntijaryhmän valmistelevan raportti mahdollisten uusien toimenpiteiden kelpoisuudesta. Lisäksi SBSTA 44 aikana järjestetään työpaja, joka tarkastelee mahdollisia uudelleenkasvitaishankkeita ja niiden soveltuvuutta CDM kannalta. Samalla tarkastellaan nykyisten menettelytapojen soveltuvuutta ja

mahdollisia kehittämistarpeita uudelleenkasvittamishankkeiden näkökulmasta. Työ on tarkoitus saada päätökseen COP22 aikana. Suomen ja EU:n kannalta asiakohdalla ei ole suurta mielenkiintoa.

4.5. Teollisuusmaiden raportointi (COP 11, COP 13, CMP 9, SBSTA 10a ja 11b, SBI 3) (Riitta Pipatti)

Asiakohdissa, joissa käsiteltiin Ilmastopimuksen sihteeristön laatimia teollisuusmaiden raportointia ja niiden tarkastuksia sekä Kioton pöytäkirjan velvoitteiden seurantaä käsitteleviä tilannekatsauksia, katsaukset hyväksyttiin ilman kommentteja Muut teollisuusmaiden raportointia, niiden tarkastuksia ja arviointia käsittelevät asiakohdat siirrettiin alla mainittuja poikkeuksia lukuun ottamatta käsiteltäväksi seuraavaan SBI-kokoukseen (SBI 44).

Ensimmäisten kaksivuotisraporttien arviointi- ja tarkastusprosessi saatettiin loppuun SBI 43-istunnossa. Prosessin tuloksista, ja siitä miten ne tulisi kirjata päätelmiin, oli erilaisia kantoja eikä näistä päästy yhteisymmärryksen asiakohdalle varatun lyhyen neuvotteluajan puitteissa. Neuvotteluja jatketaan SBI 44:ssä.

Teollisuusmaiden kansallisten tiedonantojen raportointiohjeiden päivitystä käsittelevän asiankohdan alla sovittiin, että keväällä 2016 järjestään työpaja tukemaan päivitysprosessia. Asiakohdassa on edistytty hitaasti ja keskustelut päivityksen sisällöstä on käyty hyvin yleisellä tasolla aikaisemmissakin SBI-istunnoissa. Päätelmiin kirjattiin tavoite saada päivitetyt ohjeet valmiiksi vuoden 2016 aikana. Mikäli päivitetyt ohjeet hyväksytään 2016, otetaan ne todennäköisesti käyttöön seuraavien maaraaporttien laadinnassa (määräpäivä 1.1.2018). Tämä on haasteellista, etenkin jos ohjeisiin tehdään muutoksia, jotka vaativat uuden tiedon keräämistä.

4.6. Muut raportointiasiat (CMP 8, SBSTA 10b) (Paula Perälä)

CMP:n asiakohdassa 8 käsiteltiin raporttia ministerikokouksesta koskien Kioton pöytäkirjan kunnianhimon tason parantamista (kokous pidettiin kesäkuussa 2014, osapuolten lähetteet ja puheenjohtajien yhteenvetoraportti kokouksesta ovat saatavilla ilmastopimuksen [www-sivuilta](http://www.unfccc.int)⁶). Asiaa käsiteltiin aiemmin Kioton pöytäkirjan edellisessä osapuolikokouksessa 2014 Limassa, jossa siitä ei päästy yhteisymmärrykseen. Kiina peräänkuulutti Kioton pöytäkirjan osapuolilta korkeampaa päästövähennysten kunnianhimon tasoa ja halusi asiaa käsiteltävän kontaktiryhmässä. EU, AUS ja NO vastustivat kontaktiryhmän perustamista. Asiasta käytiin epävirallisia konsultaatioita Ranskan johdolla. Konsultaatioiden jälkeenkään yhteiseen näkemykseen ei päästy, joten asian käsittelyä jatketaan seuraavassa Kioton pöytäkirjan osapuolikokouksessa. Puheenjohtajamaa Ranska jatkaa epävirallisia konsultaatioita sitä ennen.

SBSTA 10 b asiakohdassa oli tarkoitus käsitellä YK:n ilmastopimussihteeristön kehittämää ja ylläpitämää Greenhouse gas data interface-ohjelmistoa, joka sisältää tietoja osapuolten raportoimista kasvihuonekaasupäästöistä ja nieluista. Kokouksessa kuitenkin päätettiin siirtää asian käsittely SBSTA 44:een (toukokuu 2016).

4.7. Päätösten 2/CMP.7–4/CMP.7 ja 1/CMP.8 täytäntöönpano (Kioton pöytäkirjan 5, 7 ja 8 artikla) (SBSTA 11a ja b) ja Dohan muutoksen G kohdan selventäminen (3.7 ter artikla) (CMP 10, SBSTA 11c) (Riitta Pipatti)

SBSTA 11 a asiankohdan Kioton pöytäkirjan toisen velvoitekauden velvoitteiden laskentaa, raportointia ja raportointien tarkastuksia selkeyttävät päätösluonnostekstit ovat olleet valmiita jo vuoden takaisesta

⁶ http://unfccc.int/meetings/bonn_jun_2014/items/8186.php

Liman osapuolikokouksesta lähtien. Venäjä, Kazakstan ja Valko-Venäjä olivat kuitenkin vaatineet asiakohdan linkittämistä SBSTA 11 b (päätösten 2/CMP.7–4/CMP.7 ja 1/CMP.8 täytäntöönpano niiden osapuolten osalta, joilla ei ole velvoitteita Kioton pöytäkirjan toisella velvoitekaudella) ja SBSTA 11 c (Dohan muutoksen G kohdan selventäminen (3.7 ter artikla)) asiakohtien käsittelyyn ja kaikkien kyseisten asiakohtien alla tehtävien päätösten hyväksymistä pakettina. Pariisissa onnistuttiin selvittämään kaikissa asiakohdissa olleet näkemyserot ja yli 50 sivuinen päätöspaketti hyväksyttiin.

Erityisesti maankäyttö, maankäytön muutokset ja metsätaloussektorin laskentasaännöt, päästöyksiköiden siirtoja velvoitekausien välillä koskevat säännöt, raportointimenetelmät, GWP-kertoimet ja tarkastusprosessiin tehdyt muutokset ovat merkittäviä siirryttäessä ensimmäiseltä velvoitekaudelta toiselle. Kyseisten muutosten toimeenpano edellytti ensimmäisen velvoitekauden, erityisesti Kioton pöytäkirjan artikloiden 5, 7 ja 8 alla tehtyjen päätösten, päivittämistä ja täydentämistä. Niiden osapuolten osalta, joilla oli päästövähennysvelvoite ensimmäisellä kaudella, mutta ei enää toisella velvoitekaudella, tarkennettiin raportointi- ja tarkastussääntöjä. Kyseiset osapuolet tulevat jatkossakin raportoimaan Kioton pöytäkirjan vaatimia lisätietoja Ilmastopimuksen mukaisen raportoinnin lisäksi, paitsi niiltä osin, missä raportointivelvoitteet liittyvät suoraan päästövähennysvelvoitteeseen. Päästörekestereitä koskeva raportointi jatkuu näiden osapuolten kohdalla niin kauan, kuin heidän rekisterinsä ovat toiminnassa. Tarkastuksissa kyseisille osapuolille ei lasketa konservatiivisia korjauksia, jos päästöissä havaitaan aliarvioita. Artiklan 3, kohdan 14 raportointi jatkuu ensimmäisen velvoitekauden sääntöjen mukaisesti.

Kazakstan oli pyytänyt Dohan muutoksen G kohdan (Artikla 3, kohta 7 ter) selventämistä ja sitä käsiteltiin asiakohdan 11 c alla. Artikla 3.7 ter tavoitteena on ollut nostaa toisen velvoitekauden kunnianhimoa ja vähentää mahdollisen ylijäämän syntyä leikkaamalla toisen kauden sallitusta päästömäärästä osuuden, joka ylittää vuosien 2008 - 2010 toteutuneen päästötason. Kazakstan ja Valko-Venäjä ovat katsoneet, ettei ko. sääntö päde heihin, eli osapuoliin, joilla ei ollut päästövähennys- ja rajoitusvelvoitetta ensimmäisellä Kioton velvoitekaudella. Pariisissa tehty päätös on kyseisten osapuolten näkemyksen mukainen, mutta estää samalla maita käymästä kauppaa päästöyksiköillä, jotka olisi mitätöity Artiklan 3.7 ter mukaisesti kyseisiltä mailta. Lisäksi asiakohdan alla oli erilaisia näkemyksiä miten vuosien 2008 – 2010 päästöt tulisi ottaa huomioon, kun artiklaa 3.7 ter sovelletaan. Päätös ei varsinaisesti kerro miten ko. päästöt tulisi ottaa huomioon, mutta edellyttää että osapuolet raportoinnissaan kertovat ovatko he käyttäneet laskelmissaan Kioton pöytäkirjaan liitteen A sektoreiden päästöjä vai toisen velvoitekauden sallitun päästömäärän laskennassa huomioon otettujen päästöjä. Artikla 3.7 ter ei vaikuta EU:n yhteisen velvoitteen toimeenpanoon.

4.8. Teknologia (COP 9, SBSTA 5, SBI 10) (Jatta Jämsén)

kts. 3.1.9

4.9. Kioton pöytäkirjan joustokeinot ja ilmastopimuksen alaiset markkinamekanismit sekä ei-markkinapohjaiset lähestymistavat (CMP 4-5, SBSTA 12, SBI 5) (Karoliina Anttonen)

Kioton pöytäkirjan joustokeinot käsiteltiin tavallista matalammalla profiililla. Puhtaan kehityksen mekanismin (CDM) sääntöjen uudistamista koskeva asiakohda (SBI 5 a) suljettiin prosessuaalisilla päätelmillä, joissa todettiin että asian käsittelyä jatketaan SBI 44:ssä toukokuussa 2016. CDM-hallintoneuvoston (CDM EB) ohjeistusta käsittelevässä asiakohdassa (CMP 4) saavutettiin hyvä lopputulos, jonka avulla voidaan edistää muun muassa ohjelma-CDM:n sääntöjen kehittämistä itsenäisesti; CDM-rekisterin tietojen julkistamista; ja isäntämaan ilmastopolitiikan huomioimista hankkeiden perusuran määrittämisessä.

Yhteistoteutuksen (JI) sääntöjen uudistamista käsittelevässä asiakohdassa (SBI 5 b) todettiin, että työskentelyä jatketaan SBI 44:ssä toukokuussa 2016. EU sai muun muassa hankkeiden ilmastohyötyjä koskevia tavoitteita neuvottelutekstiin. Päästövähennysyksiköiden (ERU) nopeutettua liikkeellelaskua koskeva asiakohda (SBI 5 c) suljettiin tuloksettomana. Yhteistoteutuksen ohjauskomitean (JISC) ohjeistusta käsittelevän asiakohdan (CMP 5) lopputulos mahdollistaa työskentelyn muun muassa JI:n sääntöuudistuksen toimeenpanemiseksi sekä JI:n ja muiden mekanismien synergiahyötyjen kartoittamiseksi.

SBSTA-neuvotteluraiten alla käytävissä keskusteluissa uusista mekanismeista (SBSTA 12 a-c) ei saavutettu yhteisymmärrystä asian käsittelyn jatkamisesta. Menettelytapasääntöjen sääntö 16:n mukaisesti asiakohdat otetaan esille SBSTA 44:n agendalla.

Suomi profiloitui hyvin Kioton pöytäkirjan joustokeinoja koskevissa neuvotteluissa. Karoliina Anttonen (TEM) toimi CDM-asiakohtien rinnakkaispuheenjohtajana yhdessä Jamaikan Jeffery Spoonerin kanssa, ja oli EU-neuvottelutiimin jäsen JI-asiakohdissa.

4.10. Kehitysmaiden toimintavalmiuksien tukeminen (COP 15, CMP 11, SBI 11) *(Matti Nummelin)*

kts. 3.1.10.

4.11. Oikeudelliset asiat (COP 2b, COP 5, COP 6a, COP 6b, COP 19d, CMP 6) *(Tuomas Kuokkanen, Maria Pohjanpalo)*

Päätöksentekomenettely (COP 2b, 6b, COP 19d)

COP 21:ssa agendalla oli kolme päätöksentekomenettelyä sivuvaavaa asiakohdtaa. Ensinnäkin COP 2b asiakohdassa käsiteltiin ilmastopimuksen menettelytapasääntöjä, joita ei ole vielä tähän mennessä hyväksytty, sillä osapuolet eivät ole päässeet yhteisymmärrykseen äänestysäänöistä. Tämän vuoksi osapuolikokous on soveltanut luonnosmenettelytapasääntöjä muutoin kuin äänestysääntöjen osalta, joiden suhteen se on noudattanut konsensusta. Asiakohta siirrettiin suurlähettiläs Stickerin (Ranska) johdolla käytyihin konsultaatioihin. Itävalta ja Suomi edustivat EU:ta konsultaatioissa. Konsultaatioissa osapuolet odotetusti toistivat aiemmat kantansa, jonka takia asiasta ei päästy yksimielisyyteen. Asiakohta siirrettiin rutiininomaisesti seuraavaan osapuolikokoukseen ja sääntöjen soveltamista jatketaan siten, että äänestystä koskeva sääntö on edelleen hakasuluissa.

Toiseksi COP käsitteli Meksikon ja Papua-Uuden-Guinean ehdotusta muuttaa ilmastopimuksen 7 ja 18 artikloita lisäämällä sopimukseen äänestysäännöt. Ehdotuksen tarkoituksena on se, että osapuolikokous voisi tarvittaessa tehdä päätöksiä myös äänestyksellä eikä pelkästään konsensuksella. Asiakohta siirrettiin suurlähettiläs Stickerin (Ranska) johtamiin informaaleihin. Niissä Meksiko ja Papua-Uusi-Guinea toistivat aiemman ehdotuksensa. Muut osapuolet (ml. EU) sen sijaan katsoivat, ettei esitys ole juuri nyt ajankohtainen. Asiakohta päätettiin tuloksettomana siirtää ensi vuoden COP 22 kokoukseen.

Kolmanneksi COP jatkoi Venäjän viime vuoden Varsovan kokouksessa tekemää ehdotusta (COP 19d), joka koski konsensus-sääntöä. Venäjän ehdotuksen taustalla oli Venäjän epäoikeudenmukaisena kokema Dohan muutoksen hyväksyminen Dohassa vuonna 2012. Venäjän aloitteen taustalla ei kuitenkaan ollut pyrkimistä mitätöimään Dohan päätöstä, vaan varmistaa, että jatkossa ilmastopimuksen ja Kioton pöytäkirjan osapuolikokoukset noudattavat konsensus-sääntöä. Asia käsiteltiin alustavasti viime vuonna Limassa pidetyssä kokouksessa. Asia siirrettiin Pariisissa suurlähettiläs Delattren (Ranska) ja suurlähettiläs Garcian (Peru) johdolla 7.12. käytyihin informaaleihin. Kanadan ehdotuksesta konsultaatioita päätettiin jatkaa, jonka takia asian käsittely siirtyi ensi vuoden kokoukseen. Lisäksi tuleva

puheenjohtajamaa Marokko käy Bonnin alaelinten kokousten yhteydessä keväällä 2016 konsultaatioita asiasta.

Venäjän sopimusmuutosehdotus (COP 6a)

Venäjän ehdotus sopimusmuutoksesta, joka velvoittaisi ilmastopimuksen liitteiden I ja II maalistojen säännölliseen uudelleenarvioimiseen (asiakohta COP 6a), siirrettiin suurlähettiläs Stickerin (Ranska) johtamiin informaaleihin, jotka pidettiin 5.12. Konsultaatioissa Kiina vastusti Venäjän ehdotusta, mutta muut osapuolet olivat valmiit jatkamaan sen käsittelyä (mm. EU, Kanada, Australia ja USA). Tämän vuoksi asia ensi vuoden COP 22:een

Muut asiakohdat (CMP 6)

Kioton pöytäkirjan compliance-komitean avustavan jaoston varapuheenjohtaja Delano Verwey esitteli komitean kymmenen vuosiraportin (FCCC/KP/CMP/2015/3). Kokous otti huomioon komitean johtopäätökset ja suositteli osapuolia tekemään avustuksia komitean työtä koskevaa rahastoon (trust fund). Kokous valitsi myös komitean vaihtuvat jäsenet. Tuomas Kuokkanen valittiin komitean täytäntöönpanojaoston varsinaiseksi jäseneksi.

4.12. Ilmastopimuksen tavoitteen uudelleentarkastelu (COP 10, SBSTA 8, SBI 13) (Laura Aho)

2013–2015 uudelleentarkastelu

Osana Pariisin kokonaisratkaisua hyväksyttiin COP päätös siitä, miten keväällä 2015 päättyneen asiantuntijadialogin (structured expert dialogue, SED) loppuraportin viestit ja uudelleentarkastelun tulokset huomioidaan. COP päätöksessä todetaan Pariisin sopimuksen 2 artiklan tavoin, että pitkän aikavälin globaalina tavoitteena on pitää keskilämpötilan nousu selvästi alle 2 °C:ssa pyrkien kohti 1,5 °C:tta esiteolliseen aikaan verrattuna. Lisäksi COP päätöksessä kehoitetaan tiedeyhteisöä paneutumaan asiantuntijadialogissa identifioituihin 1,5 asteen tavoitteeseen liittyviin lisätieto- ja tutkimustarpeisiin ja sovittiin, että uuden määräaikaistarkastelun suositukset ovat COP:n käytettävissä viimeistään vuonna 2018.

4.13. Ilmastopolitiikan vastetoimet (COP16a, CMP 12, SBSTA 9, SBI 12) (Jatta Jämsén)

Vastetoimet on vuosien varrella ollut hankala neuvotteluaihe UNFCCC:ssa ja neuvotteluja on käyty sekä alaelimissä että Pariisin sopimusta koskien. Toisella kokousviikolla perustettiin fasilitoiva ryhmä myös tästä. Lopulta sopimuksen preambulaan tuli ilmaus, jossa tunnustetaan, että osapuoliin vaikuttaa ilmastonmuutoksen lisäksi myös ilmastotoimien vaikutukset. Art. 4 alla todetaan, että osapuolet huomioivat (shall) toimeenpannessaan sopimusta niiden osapuolten huolet, joiden taloutta vastetoimien vaikutukset eniten koskevat, erityisesti kehitysmaiden. Pariisin sopimuksen hyväksymistä koskevassa osapuolikokouksen päätöksessä tunnustetaan kehitysmaiden erityiset tarpeet ja huolet koskien vastetoimien toimeenpanoa, ja viitataan aiempiin päätöksiin 5/CP.7, 1/CP.10, 1/CP.16 and 8/CP.17. Päätöksissä sopimuksen valmistelujen käynnistämiseksi vahvistetaan, että foorumi (Forum on the Impact of the Implementation of response measures) jatkaa toimintaansa sekä palvelee sopimusta. Päätettiin myös, että foorumin modaaliteetteja, työohjelmaa ja toimintoja koskevia päätöksiä tehdään sopimuksen ensimmäisessä COPissa. Vastetoimien vaikutuksia koskevaa tietoa harkitaan myös kun toimien ja tuen avoimuusmekanismia ja arviointeja suunnitellaan.

COP-päätöksessä FCCC/CP/2015/L.12 hyväksyttiin mm., että perustetaan teknisiä asiantuntijaryhmiä ja hyväksyttiin foorumin työohjelmat koskien talouden monipuolistamista ja muutosta, työvoiman oikeudenmukaista siirtymää sekä säällisen työn ja laadukkaiden työpaikkojen luomista. Alaelimiä myös

pyydettiin arvioimaan kolmen vuoden välein, alkaen SB49, foorumin työohjelmaa, ml. sen toiminnan modaliteetteja. Foorumi kokoontuu kahdesti vuodessa.

4.14. Kansainvälinen lento- ja meriliikenne (SBSTA 10c) (Anita Mäkinen, Lolan Eriksson)

SBSTA43-kokouksen avauksessa kansainvälinen siviili-ilmailujärjestö (ICAO) ja kansainvälinen merenkulkujärjestö (IMO) antoivat tiedonannon omien sektoriensa toimista kasvihuonekaasu-päästöjen vähentämiseksi. Tiedonannoissa raportoitiin kansainvälisen lento- ja meriliikenteen toimista kasvihuonekaasupäästöjen arvioimiseksi ja rajoittamiseksi.

Luxemburg (EU), Korea, Singapore, Japani, Kiina + 77 ja Kiina antoivat puheenvuoroissaan tukensa ICAO:n ja IMO:n työlle. Kiina puhuessaan G77-ryhmän puolesta, korosti erityisesti sitä, että ICAO:n ja IMO:n raportoinnit tulee tehdä SBSTA:ssa eikä yrittää saada niitä ADP:n yhteyteen. Japani muistutti ICAO:n ja IMO:n saavutuksista kansainvälisen lento- ja meriliikenteen kasvihuonekaasujen rajoittamiseksi. Japani korosti myös syyskuussa 2015 pidetyn IMO:n intersessionaalisen kasvihuonekaasu (greenhouse gas, GHG) -kokouksen tulosten merkitystä ja niistä päättämisen tärkeyttä tulevassa MEPC69-kokouksessa huhtikuussa 2016. Kiina toi julki huolensa ICAO:ssa tapahtuvasta kehityksestä, erityisesti STRAWMAN-malliin liittyen. Kiinalle IMO:n kolmiportainen malli ja kulutetun polttoaineen datakeruu-järjestelmä on sellaisenaan hyväksyttävissä. Kiina vetosi kuitenkin IMO:n pääsihteerin Sekimizun puheenvuoroon IMO:n MEPC68-kokouksessa, jossa arvioitiin yli IMO-sääntelyn menevää EU:n alueellista MRV-sääntelyä, ja johon on sisällytetty myös polttoaineen käytön monitorointi, raportointi ja verifiointi, joita Kiina ei hyväksy lainkaan.

Kehittyvät maat toivovat UNFCCC:n CBDR-periaatteen ulottamista myös ICAO:on ja IMO:on.

SBSTA:n päätöksiin kirjattiin, että 1) SBSTA huomioi ICAOn ja IMO:n sihteeristöjen antamat raportit toimistaan omien sektoriensa toimista kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi ja huomio myös osapuolivaltioiden tekemät huomiot asiassa. 2) SBSTA pyysi ICAO:n ja IMO:n sihteeristöjä raportoimaan jatkossakin työstään SBSTA:n istunnoissa.

4.15. Koulutus, kansalaisosallistaminen ja tiedonvälitys (Action for Climate Empowerment, ACE) (SBI 16, Koulutuspäivä 4.12) (Maria Vuorelma)

ADP raiteen toimintavalmiuksien tukemisen-teeman alla neuvoteltiin myös koulutuksen, ja muiden puitesopimuksen 6. artiklan alle kuuluvista teemoista, huomioimisesta Pariisin sopimuksessa. Näiden neuvottelujen tuloksena syntyi sopimuksen artikla 12, jossa todetaan että osapuolien tulee tehdä yhteistyötä koulutuksen sekä kansalaisten tietoisuuden lisäämiseksi.

Pariisissa järjestettiin ensimmäistä kertaa teemapäivä ilmastokoulutuksesta, samaan tapaan kuin aiemmin on järjestetty mm. tasa-arvon ja nuorten teemapäiviä. Päivän aikana keskusteltiin kahdessa pääoheistapahtumassa formaalista ja epäformaalista koulutuksesta. Jälkimmäisessä tilaisuudessa Rovion ilmastoteemaista Angry birds haastepeliä esitellyt Kathleen Rogers, Earth day Networkin puheenjohtaja, kehui suomalaista koulutusjärjestelmää, josta yritykset kuten Rovio kumpuaa.

Pariisissa hyväksyttiin kesäkuussa Bonnissa (SBI 42) neuvotellut ehdot (Terms of Reference, ToR) Artikla 6. teemoja käsittelevän Dohan työohjelman 2016 vuonna toteutettavalle väliaikaiskatsaukselle. Päätöksellä myös hyväksyttiin asiakohdalle uusi nimi: puitesopimuksen artikla 6. teemoihin (kasvatus ja koulutus, yleinen tietoisuus, yleisön osallistuminen ja yleisön tiedonsaanti) viitattaessa jatkossa käytetään kokoavaa termiä ”Action for Climate Empowerment” (ACE), eli toimet voimauttamiselle

ilmastokysymyksissä. Sen lisäksi pantiin merkille Bonnissa kesäkuussa järjestetyn 3. dialogin raportti, joka keskittyi artiklan ensimmäiseen osaan eli ilmastokasvatukseen ja –koulutukseen (climate education and training). Tilaisuudessa Maria Vuorelma piti esityksen Suomen hyvistä käytännöistä kansainvälisen yhteistyön hyödyntämisestä ilmastokoulutuksen (climate training) saralla. Osapuolet ja tarkkailijat voivat lähettää kontribuutionsa Dohan työohjelman väliaikaistarkasteluun, kommentteja 3. dialogista sekä ehdotuksia 4. dialogin agendasta, joka järjestetään toukokuun Bonnin kokouksen yhteydessä, sihteeristölle 19.2.2016 mennessä.

4.16. Tasa-arvoasiat (COP 17, SBI 14, Tasa-arvopäivä) (Aira Kalela)

Sukupuolten tasa-arvon edistäminen on ollut Dohan osapuolikokouksen 2011 jälkeen pysyvä esityslistan kohta ja tämä käsiteltiin toimeenpanokomiteassa, SBI. Lisäksi 8.12. järjestettiin ilmastopimuksen tasa-arvopäivä, jota seurasi 9.12. kaikkien Rion sopimusten tasa-arvopäivä. Lisäksi kokouksen aikana järjestettiin useita oheistapahtumia asiasta.

Pariisin sopimukseen ja sen hyväksymistä ja toimeenpanoa koskevaan päätökseen tuli yhteensä kuusi viittausta tasa-arvonäkökohtien ottamisesta huomioon sopimuksen toiminnassa. Nämä ovat tasa-arvon edistäminen ja naisten voimaannuttaminen sopimuksen ja päätöksen johdannossa (preambula), gender-responsive lähestymistapa sopeutumistoimissa (Art. 7) ja toimintakyvyn (capacity building, Art. 11) vahvistamisessa sopimustekstissä sekä teknologian kehittämisessä ja siirrossa toimeenpanoa koskevassa päätöksessä sekä genderbalanssi toimeenpanon fasilitointi- ja compliance komitean kokoonpanossa.

Kun tasa-arvo ja voimaannuttaminen ovat molempien tekstien johdannossa ne ohjeistavat näin koko sopimuksen toimeenpanoa. Kun myös horisontaalinen lähestymistapa toteutui, lopputulosta voidaan pitää toimivana. Vasta Sopimuksen konkreettinen toteuttaminen voi antaa vahvan sisällön työlle.

Tasa-arvoa koskeva työ toimeenpanokomiteassa

Tämän asiakohdan alla käsiteltiin kolme raporttia ja niitä koskeva jatkotyö. Toimeenpanokomitea hyväksyi puheenjohtajan päätelmät. Sihteeristö oli valmistanut raportit 1) kesäkuussa pidetystä in-session työpajasta, jossa käsiteltiin tasa-arvonäkökulmasta päästöjen vähentämistä ja teknologian kehittämistä ja siirtoa, 2) kaikkien niiden päätösten toimeenpanosta, joihin sisältyy tasa-arvonäkökulma, yhteensä yli 50 päätöstä vuodesta 2010 lähtien ja 3) sukupuolten edustus osapuolten valtuuskunnissa ja sopimuksen elimissä.

Sihteeristön tuottamissa päätelmissä ei esitetty juurikaan jatkotoimia näistä kolmesta asiasta. EU, Malawi ja USA kommentoivat luonnosta. EU:n ja Malavin esityksestä päätelmiin lisättiin neljä kohtaa in-session työpajan jatkotoimiksi: 1) sihteeristö toimittaa tasa-arvo nettisivuille aineiston gender-terminologiasta, 2) sihteeristö kokoaa yhteistyössä muiden relevanttien järjestöjen ja elinten kanssa selvityksiä sellaisista hyödyistä, joita saadaan, kun sekä naiset että miehet osallistuvat päästöjen vähennystoimiin ja teknologian kehittämiseen ja siirtoon, 3) kokemuksia parhaista gender-responsiivisista vähennys- ja teknologian kehittämistoimista ja 4) ehdotuksia miten gender-responsiivinen lähestymistapa voidaan yhdistää paremmin teknologian tarpeiden arvioitiin.

Tasa-arvopäivä

Tasa-arvopäivää vietettiin nyt kolmannen kerran, päivään sisältyi lukuisia tilaisuuksia. Presidentti Tarja Halonen osallistui kutsuttuna puhujana kolmeen tilaisuuteen: YK:n ympäristöohjelman, UNEP:in järjestämään naisministereiden ja ympäristöjohtajien aamiaistilaisuuteen, jossa käsiteltiin naisten roolia uusiutuvien energialähteiden kehittämisessä ja käytössä sekä sopimuksen neuvottelutilannetta tasa-arvonäkökulmasta. Lisäksi presidentti Halonen osallistui IUCN:n järjestämään korkean tason paneeliin, jossa käsiteltiin käytännön kokemuksia tasa-arvonäkökulman yhdistämisestä ilmastotyöhön.

Keskusteluun osallistuivat myös Liberian, Nepalin ja Jordanian ministerit. Päivän päätteeksi järjestettiin palkintojenjakogaala, jossa palkittiin viisi esimerkillistä ilmastotyötä tehnyttä naisryhmää eri maanosista. Presidentti Halonen toimi kaikissa tilaisuuksissa key note -puhujana.

5. MUUT ASIAT

5.1. LPAA (*Laura Aho, Tuulia Toikka, Maria Vuorelma*)

Ilmastokestävyyttä tukevat ulostulot Pariisissa

Pariisissa julkistettiin merkittävä määrä erilaisia hankkeita ja aloitteita, jotka toteutuessaan voivat kiihdyttää investointivirtojen siirtymistä ilmastoystävällisiin vaihtoehtoihin. Hankkeilla voi olla merkittävä vaikutus päästövähennysten aikaansaamiseen sekä puhtaan teknologian markkinoiden kiihdyttämiseen.

Esimerkiksi:

- 20 maata yhteistyössä 28 investoijan mm. Bill Gates ja Mark Zuckerberg kanssa ilmoittivat sijoittavansa miljardeja päästöttömän energian kehittämiseen. Mission Innovation -projektiin osallistuvat maat lupasivat tuplata sijoituksensa puhtaan energian tutkimiseen ja kehitykseen seuraavan viiden vuoden aikana 20 miljardiin dollariin. Mukana ovat AUS, BRA, CAN, Chile, Kiina, DK, FR, DE, Intia, Indonesia, IT, JPN, Korea, MEX, NO, SA, SE, UAE, UK ja USA. Hankkeeseen liittyy ja sitä täydentää investoijien Breakthrough Energy Coalition –projekti, joka investoi yhdessä miljardeja dollareita aikaisen vaiheen puhtaan energian ratkaisuihin.
- 120 maata ilmoitti käynnistävänsä investointihankkeen aurinkoenergian edistämiseksi. Aloitteen tavoite on saada liikkeelle 100 miljardin US dollarin aurinkohankkeet vuoteen 2030 mennessä;
- 37 maata ilmoitti puolittavansa metsien hävityksen 2020 mennessä ja päättävänsä sen 2030 mennessä sekä metsittävänsä uudelleen noin Intian alueen maa-alaa.
- Ympäri maailmaa Pariisiin kokoontuneet 700 kaupunginjohtajaa ilmoittivat, että kaupunkinsa käyttäisivät vain uusiutuvaa energiaa 2050 mennessä ja leikkaisivat päästöjään 80 %;

Lima-Pariisi toiminta-agenda

Vuosi sitten käynnistetyn Lima-Pariisi toiminta-agendan (Lima-Paris Action Agenda, LPAA) avulla tuetaan ja edistetään ei-valtiollisten toimijoiden ilmastotoimia. Hanke on viime vuoden ilmastokokouksen pj-maa Perun ja tämän vuoden pj-maa Ranskan yhteinen ja se oli näkyvästi esillä Pariisissa. Hanke kokosi Pariisiin suuren joukon kuntien, liike-elämän ja kansalaisyhteiskunnan edustajia, jotka julkistivat merkittävän määrän erilaisia päästövähennysaloitteita, joista osa toteutetaan yhteistyössä valtiotason kanssa.

Esimerkiksi Suomi allekirjoitti Pariisin kokouksen aikana Ranskan neljän promillen aloitteen hiilen sitomisesta viljelysmaahan. Aloitteen tavoitteena on lisätä maaperän hiilivarastoja vuosittain neljän promillen verran. Tämä vastaa vuosittaisia ihmisen toiminnasta aiheutuvia hiilidioksidipäästöjä maailmassa. Neljän promillen aloitteen tavoitteena on kehittää toimenpiteitä, jotka kasvattavat maaperän hiilen määrää ja siten hyödyttävät viljelijöitä. Aloitteen ensi vaiheessa kehitetään kansainvälistä maaperän hiileen liittyvää tutkimusyhteistyötä sekä lisätään sidosryhmien yhteistyötä. Ranskan 4/1000-aloite lanseerattiin virallisesti Pariisin kokouksen maatalouspäivässä ja siinä on mukana valtioita, kansainvälisiä järjestöjä ja kansalaisjärjestöjä.

Yhteensä ilmastopimuksen sihteeristön ylläpitämässä Nazca –internetportaalissa on tällä hetkellä reilu 10 800 ilmastotoimilupausta.

Climate and Clean Air –koalition (CCAC)

COP21-kokouksen yhteydessä pidettiin hallitusten ja ei-valtiollisten toimijoiden yhteistä toiminta-agendaa toteuttavan Climate and Clean Air –koalition (CCAC) korkeantason kokous, johon osallistui 50 jäsenmaiden ministeriä, 16 kansainvälistä organisaatiota ja 44 kansalaisjärjestöä. Koalitio pyrki vähentämään lyhytvaikutteisia ilmansaasteita (SLCP), kuten mustahiili, metaani, troposfäärinen otsoni ja monet HFC-yhdisteet. Pariisin kokous hyväksyi koalition viisivuotisen strategisen suunnitelman ja julkilausuman, joka korostaa kumppaneiden sitoutumista yhteisiin toimiin lyhytvaikutteisten ilmansaasteiden vähentämiseksi. Kokouksen aikana jäsenet sitoutuivat rahoittamaan CCAC:ta (Trust Fund) yhteensä 12 miljoonalla dollarilla, josta suurimmat rahoitussitoumukset tekivät Kanada, Norja, Australia, Uusi-Seelanti ja Japani. Suomi (YM ja STM yhdessä) lupautui 100 000 euron rahoitukseen.

Rahoituslupaukset

Sekä Pariisin kokouksessa että sen valmisteluvaiheessa annettiin merkittäviä rahoituslupauksia. Teollisuusmaiden ja kansainvälisten kehityspankkien lisäksi rahoituslupauksia antoivat myös kehitysmaat, erilaiset itsehallintoalueet sekä kaupungit.

Esimerkiksi Vietnam lupasi Pariisin kokouksen aikana tukea Vihreää ilmastorahastoa (GCF) miljoonalla US dollarilla. Belgian Walloonialupasi Vihreälle ilmastorahastolle 7 miljoonaa euroa, Belgian Flanders 3,5 miljoonaa euroa ja Pariisin kaupunki miljoona euroa. Norja antoi ehdollisen lupauksen kaksinkertaistaa sen Vihreälle ilmastorahastolle viime vuonna antama USD 258 miljoonan rahoitus vuoteen 2020 mennessä.

Lisäksi erilaisten teollisuusmaiden ja rahoituslaitosten yksittäisten rahoituslupauksen lisäksi ensimmäisen kokousviikon alussa 11 maata ilmoitti antavansa yhteensä 248 milj. dollaria vähiten kehittyneiden maiden rahastolle (LDCF). Pariisin kokouksen loppuun mennessä summa nousi jo yli 252 miljoonaan dollariin. Suomi ilmoitti antavansa LDCF-rahastolle tänä vuonna 1,8 miljoonaa US dollaria. Suomi on tukenut tätä rahastoa jo vuodesta 2003 alkaen yhteensä yli 40 miljoonalla US dollarilla.

Kestävän rakentamisen allianssi ja SBC-ohjelma (Harri Hakaste, Pekka Huovila)

Ilmastokokouksen yhteydessä järjestettiin ensimmäistä kertaa rakennetun ympäristön ilmastonmuutoksen hillintään liittyvä teemapäivä Buildings' Day 3.12. Päivän taustalla on rakentamisen ja rakennuskannan keskeinen merkitys ilmastonmuutoksen hillinnän kannalta. Päivän päätteeksi julkistettiin Ranskan aloitteesta valmisteltu Global Alliance for Buildings and Construction, jonka periaatedokumentin allekirjoitti kahdenkymmenen maan hallituksen edustajat sekä joukko muita organisaatioita. Suomen puolesta asiakirjan allekirjoitti ympäristöministeriön kansliapäällikkö Hannele Pokka.

Rakentamisen päivänä julkistettiin myös Suomen vetämän, YK:n ympäristöohjelman kymmenvuotiseen kestävä kulutuksen ja tuotannon puiteohjelmaan sisältyvän kestävä rakentamisen ohjelman (SBC) kehitysmaille suunnattu Trust Fund –haku. Ohjelman sisältöä esiteltiin päivän aikana muutenkin ohjelmapäällikkö Pekka Huovilan toimesta.

5.2. Fossiilisten polttoaineiden tuet (Maria Vuorelma)

Suomi kuuluu Uuden-Seelannin vuonna 2010 perustamaan maaryhmään 'Friends of Fossil Fuel Subsidy Reform' (FFFSR), jonka tavoitteena on edistää luopumista fossiilisten polttoaineiden tehottomista tukijärjestelmistä. Ystävämaihin kuuluvat myös Costa Rica, Tanska, Etiopia, Norja, Ruotsi, ja Sveitsi.

Maat ovat sitoutuneet johtamaan omalla toiminnallaan, sekä tukemaan muiden maiden osallistumista fossiilitukien järkeistämiseen.

Pariisissa ystäväryhmä luovutti 40 maan sekä usean yritysklusterin allekirjoittaman kommunikation fossiilitukien järkeistämistä UNFCCC:n pääsihteerille, Christiana Figueresille, korkean tason tapahtumassa maanantaina 30.11. Suomea tilaisuudessa edusti ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Lenita Toivakka. Kommunikointitavoite on edistää hallitusten, yritysten sekä muiden toimijoiden näkyvän sitoumuksen fossiilitukien järkeistämiseen ilmastonmuutoksen hillitsemisen toimenä. Sillä halutaan tuoda esille järkeistämisen mittavat ilmastohyödyt, joihin nitoutuvat myös selkeät taloudelliset, sosiaaliset ja muut ympäristöhyödyt.

Pariisissa järjestettiin myös useita oheistapahtumia, joissa teemaa käsiteltiin. Suomi järjesti yhdessä IISD:n, Uuden Seelannin ja Sveitsin kanssa tilaisuuden maanantaina 7.12, jossa suurlähettiläs Risto Piipponen, ministeri Tiilikaisen ollessa estynyt neuvotteluiden takia, esitteli Suomen työtä fossiilitukien järkeistämisen eteen. Uuden Seelannin ympäristöministeri Tim Groser toimi tilaisuuden puheenjohtajana. Ruotsin ja Norjan ministerit kertoivat heidän hyvistä kokemuksistaan hiilen hinnoittelun kanssa. Lisäksi tilaisuuteen osallistui Sveitsin ministeri sekä IEA:n Fatih Birol. Useat puhujista huomauttivat että fossiilitukien määrä arvioidaan olevan noin 500 miljardia dollaria, joka on kolminkertainen määrä verrattuna uusiutuvan energia tukiin sekä viisi kertaa suurempi, kuin ilmastorahoitukseen vuoteen 2020 mennessä luvattu summa. Jo osittaisella tukien alasajolla voitaisiin vähentää kasvihuonepäästöjä 12 % vuoteen 2020 mennessä. Tuet ovat yleensä sosiaalisesti regressiivisiä, köyhimmät väestöosat saavat vain pienen osuuden fossiilituista. Myös fossiilitukien roolista hiilen hinnoittelussa keskusteltiin, fossiilituet kun ovat eräänlainen negatiivinen hinta hiilelle.

Kansliapäällikkö Hannele Pokka osallistui Climate Action Networkin (CAN) tilaisuuteen perjantaina 4.12., jossa hän esitteli FFFSR ryhmän työtä. Näiden tilaisuuksien lisäksi järjestettiin EU paviljongilla ja Pohjoismaisella paviljongilla myös fossiilitukiaisiin liittyviä oheistapahtumia.

5.3. Pohjoismaiset asiat (*Outi Leskelä*)

Pohjoismaat olivat panostaneet voimakkaasti yhteiseen toimintaan Pariisin ilmastokokouksessa. Suurin ponnistus oli pohjoismaainen paviljonki koko kahden viikon aikana. Paviljongin koko oli 110 m² ja siihen kuului aulatila, oheistapahtumahuone sekä kokoushuone. Paviljongin ohjelma oli monipuolinen ja laaja – oheistapahtumia oli lähes 50 ja niitä riitti aamusta iltaan. Oheistapahtumia järjestivät niin yksittäiset Pohjoismaat kuin erilaiset pohjoismaiset instituutiot ja organisaatiot. Aulatilasta muodostui vilkas kohtaamis- ja työskentelypaikka, jossa järjestettiin myös tapaamisia, haastatteluja ja korkean tason tapahtumia. Kokoushuonetta käyttivät Pohjoismaiden ministerineuvoston lisäksi mm. presidentti Halonen sekä Islannin ympäristöministeriö. Esimerkkejä paviljongin tapahtumista:

- Maailmanpankin ja neljän maan (ml. Norjan ja Ruotsin) perustaman ”Transformative Carbon Asset Facilityn”⁷ julkistaminen 30.11.
- Ruotsin kuninkaan vierailu 1.12.
- Kaksi vastaanottoa (1.12. sekä 9.12.)
- Yhteinen julistus⁸ innovatiivisesta ilmastorahoituksesta 8.12.
- Pohjoismaiden ministerineuvoston pääsihteerin tapasi 9.12. sekä UNEP:in toimitusjohtajan Achim Steinerin että IEA:n pääekonomistin ja johtajan Fatih Birolin.

⁷ <http://www.worldbank.org/en/news/press-release/2015/11/30/new-500-million-initiative-to-boost-large-scale-climate-action-in-developing-countries>

⁸ <http://www.norden.org/en/news-and-events/news/nordic-statement-on-innovative-climate-finance-launched-at-cop21>

- IEA:n ja Pohjoismaiden järjestämä yhteinen oheistapahtuma ”Decoupling GDP and GHG emissions? – Lessons learned in the Nordic Countries” 9.12.

Pohjoismaiden ministerineuvostolla ja Pohjoismaiden kehitysrahastolla (NDF) oli lisäksi yhteinen pieni ständi kokousalueella, jossa esiteltiin uusimpia julkaisuja, myös muilta pohjoismaisilta organisaatioilta. Pohjoismaisista ympäristötyöryhmistä maailmanlaajuisten ilmastoneuvottelujen pohjoismainen työryhmä (NOAK) ja kestävä kulutuksen ja tuotannon työryhmä (HKP) järjestivät oheistapahtumat paviljongin ulkopuolella. NOAK:in yhdessä Pohjoismaiden ympäristörahoitusyhtiön (NEFCO) ja NDF:n kanssa järjestämä oheistapahtuma⁹ maanantaina 30.11. käsitteli pohjoismaiden rahoittamia NAMA:ja (kehittyvien maiden sektorikohtaisia päästövähennysstrategioita). HKP:n oheistapahtumassa¹⁰ 8.12. käytiin läpi pohjoismaisten eläkerahastojen kestäviä investointeja. NOAK auttoi myös pohjoismaisia nuorisodelegaatteja Pariisin kokouksen aikana järjestämään yhteisen oheistapahtuman arktisten alueiden alkuperäiskansoista ja ilmastonmuutoksesta Youth Arctic Coalitionin kanssa.

Tämän lisäksi pohjoismailla oli perinteistä ohjelmaansa: NOAK järjesti kokouksen 2.12. ja pohjoismaiset pääneuvottelijat tapasivat 1.12. Ensimmäisellä kokousviikolla järjestettiin myös kolme outreach-kokousta pääneuvottelijatasolla Afrikka-ryhmän (AGN), pienten saarivaltioiden (AOSIS) ja vähiten kehittyneiden maiden (LDC) kanssa. Pohjoismaiset ympäristö- ja ilmastoministerit tapasivat perjantaina 11.12. keskustelemaan neuvottelujen viime hetkien tilanteesta. Ministerit julkaisivat kokouksen jälkeen yhteisen julistuksen¹¹, jossa painotettiin kansainvälisten lento- ja meriliikenteen päästöjen huomioonottamista. Pohjoismaiden ministerit olivat myös jälleen aktiivisissa rooleissa neuvottelujen toisella viikolla.

Pohjoismaiden ministerineuvoston valtuuskunnassa oli yhteensä 43 jäsentä. Valtuuskuntaa johti ministerineuvoston pääsihteeri Dagfinn Høybråten. Valtuuskunta koostui ministerineuvoston ja pohjoismaisten instituutioiden edustajista sekä paviljongin oheistapahtumien puhujista. NDF:llä ja NEFCO:lla oli omat valtuuskuntansa. Viestintä pohjoismaisista aktiviteeteista Pariisissa oli vilkasta ja #NNCS (New Nordic Climate Solutions) oli kovassa käytössä. Lisätietoa Pohjoismaiden toiminnasta Pariisin kokouksessa löytyy sivulta www.norden.org/cop21.

Pohjoismainen paviljonki Pariisin ilmastokokouksessa

⁹ <http://www.iisd.ca/videos/climate/unfccc-cop21/nama-dev-sustainable-transport/>

¹⁰ <http://www.norden.org/en/theme/new-nordic-climate-solutions/cop21/events-1/side-event-transition-to-a-green-investment-world/event-flyer>

¹¹ <http://www.norden.org/en/news-and-events/news/nordic-countries-call-for-increased-focus-on-transport-emissions-in-follow-up-to-cop21>

Pohjoismaiden ympäristö- ja ilmastoministerit 11.12.

Julkaisuja pohjoismaisella ständillä

5.4. Nuoret (*Anna Abrahamsson*)

Pariisin ilmastoneuvotteluja edelsi yhdeksäntoista kertaa jo perinteeksi muodostunut nuorten konferenssi Conference of the Youth (COY), jossa nuoret osallistujat joka puolelta maailmaa valmistautuivat neuvotteluja varten. COY -konferenssissa järjestettiin muun muassa seminaareja ja työpajoja, ja laadittiin yhteisiä kannanottoja.

Pariisin ilmastoneuvotteluissa nuoria osallistujia oli tänä vuonna ennätysmäärä. Isäntämaa Ranska oli panostanut avoimuuteen ja läpinäkyvyyteen, ja osaa neuvotteluista oli mahdollista seurata myös streamattuna. Virallisen neuvottelualueen ulkopuolella oli myös rakennettu oma alue yleisölle ja muille osallistujille. Tämä mahdollisti sen, että laajempi määrä ihmisiä ja erityisesti nuoria pystyi seuraamaan neuvotteluita paikan päältä.

Varsinaisissa ilmastoneuvotteluissa nuorten oma vaikuttamiskanavana toimii pääsääntöisesti nuorten kansainvälinen ilmastoryhmittymä YOUNGO (Youth NGO:s). YOUNGO toimii nuorten ja UNFCCC:n

sihteeristön välisenä tiedonvälittäjänä, ja sen kautta pystytään koordinoimaan esimerkiksi nuorten virallisia puheenvuoroja, lehdistötilaisuuksia, tempauksia, mielenilmaisuja sekä edunvalvontaa neuvottelujen aikana. Suuri osa YOUNGO:n substanssityöstä suoritetaan temaattisissa työryhmissä, kuten mitigaatio-, koulutus-, sekä ihmisoikeustyöryhmät. Näistä Suomen ilmastodelegaatti, Anna Abrahamsson, keskittyi pääsääntöisesti sukupolvien välisen oikeudenmukaisuuden periaatetta ajavan ryhmän työhön, jonka tavoitteena on ollut sukupolvien välisen oikeudenmukaisuuden periaatteen sisältyminen sopimustekstiin.

Sukupolvien välinen oikeudenmukaisuus tarkoittaa periaatetta, jonka mukaan tulevat sukupolvet ovat nykyisten sukupolvien kanssa yhdenvertaisia. Toisin sanoen, jokaisen sukupolven tulisi säilyttää maapallo vähintään yhtä hyvässä kunnossa, missä se on saatu edelliseltä sukupolvelta. YOUNGO toimi neuvotteluissa asian eteen eri lobbausmenetelmiä käyttäen sekä rakentamalla yhteistyötä eri maiden delegaatioiden kanssa. Sukupolvien välisen oikeudenmukaisuuden toimivuus on käytännössä kytketty moneen muuhun tekijään. Siksi oli tärkeää, että YOUNGO tämän periaatteen sisällyttämisen lisäksi ajoi myös muun muassa kunnianhimoista pitkän aikavälin tavoitetta, hiilivoimasta luopumisesta sekä ihmisoikeuksien vahvistamista neuvottelujen aikana.

Sukupolvien välinen oikeudenmukaisuus on konsepti, jota YOUNGO on ajanut jo vuosia. Valmiissa sopimustekstissä sukupolvien välisen oikeudenmukaisuuden periaate mainitaan muiden ihmisoikeuksien ja ihmisryhmien oikeuksien seurassa johdanto-osassa. Tämä merkitsee tietynlaista läpimurtoa, sillä on ensimmäinen kerta, kun sukupolvien välinen oikeudenmukaisuus on kirjoitettu kansainväliseen sopimustekstiin. Koska konsepti ei tätä ennen ole laajemmin vakiintunut kansainvälisessä oikeudessa, on arvattavissa, että YOUNGO:n monivuotisella panostuksella on ollut merkitys. Nuorille ilahduttava käännekohta oli myös neuvottelujen aikana yhä kasvava tuki 1,5 asteen tavoitteelle. Tavoite toimii tärkeänä kunnianhimon indikaattorina, ja tukee kestävästä kehitystä aikaisempia tavoitteita vahvemmin.

Vaikka kaikki nuorten tavoitteet eivät toteutuneet täysimittaisesti valmiissa sopimustekstissä, on kuitenkin selvää, että Pariisissa saavutettiin tärkeä virstanpylväs ja mittava askel eteenpäin kansainvälisessä ilmastotyössä. Tärkein työ on kuitenkin vielä edessämme tavoitteiden toteuttamisessa, ja siinä nuorten ääni tulee olemaan varsin tärkeässä roolissa myös jatkossa.

LIITTEET

Liite 1. Suomen valtuuskunta Pariisin ilmastoneuvotteluissa

Valtuuskunnan puheenjohtaja:

Tasavallan Presidentti Sauli Niinistö

Varapuheenjohtajat:

Pääministeri Juha Sipilä

Maatalous- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen

Ympäristöneuvos Harri Laurikka, ympäristöministeriö

Jäsenet:

Ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Lenita Toivakka

Oikeus- ja työministeri Jari Lindström

Kansliapäällikkö Teemu Tanner, tasavallan presidentin kanslia

Neuvonantaja Mikko Hautala, tasavallan presidentin kanslia

EU-asioiden valtiosihteeri Kare Halonen, valtioneuvoston kanslia

EU-erityisasiantuntija Jussi Soramäki, valtioneuvoston kanslia

Yksikön päällikkö Juha Pyykkö, ulkoasiainministeriö

Finanssineuvos Outi Honkatukia, valtiovarainministeriö

Metsäneuvos Heikki Granholm, maa- ja metsätalousministeriö

Hallitusneuvos Lolan Eriksson, liikenne- ja viestintäministeriö

Vanhempi hallitussihteeri Karoliina Anttonen, työ- ja elinkeinoministeriö

Kansliapäällikkö Hannele Pokka, ympäristöministeriö

Maaneuvos Camilla Gunell, Ahvenanmaan maakunnan hallitus

Asiantuntijat ja avustajat:

Everstiluutnantti Petri Toivonen, 2. adjutantti, tasavallan presidentin kanslia

Lehdistösihteeri Liina Aulin, tasavallan presidentin kanslia

Erityisavustaja Jari Haapiainen, valtioneuvoston kanslia

EU-viestintäpäällikkö Anne Sjöholm, valtioneuvoston kanslia

Suurlähettiläs Risto Piipponen, Suomen suurlähetystö Pariisi

Ministerineuvos Nicola Lindertz, Suomen suurlähetystö Pariisi

Lähetystöneuvos Jatta Jämsén, ulkoasiainministeriö

Virkamiess sihteeri Marja Koskela, ulkoasiainministeriö

Ympäristöalan neuvonantaja Matti Nummelin, ulkoasiainministeriö

Erikoistutkija Folke Sundman, ulkoasiainministeriö

Energia-alan neuvonantaja Henri Horn, ulkoasiainministeriö

Johtava asiantuntija Pekka Orpana, ulkoasiainministeriö

Ylitarkastaja Matti Kahra, ulkoasiainministeriö

Lainsäädäntösihteeri Maria Pohjanpalo, ulkoasiainministeriö

Tarkastaja Johanna Pietikäinen, ulkoasiainministeriö

Erityisasiantuntija Marjo Nummelin, Suomen pysyvä edustusto Euroopan Unionissa

Maatalousneuvos Jertta de Mazières, Suomen suurlähetystö Pariisi

Lehdistöneuvos Marko Ruonala, Suomen suurlähetystö Pariisi

Lähetystöneuvos Tony Paso, Suomen pysyvä edustusto OECD:ssä

Teollisuusneuvos Juho Korteniemi, Suomen pysyvä edustusto OECD:ssä

Ulkoasiainsihteeri Emilia van Veen, Suomen pysyvä edustusto YK:ssa
Ulkoasiainsihteeri Veikko Kiljunen, ulkoasiainministeriö
Koordinaattori Sini Suonpää, Suomen suurlähetystö Pariisi
Erityisavustaja Leena Riekkola, oikeusministeriö
Kansainvälisten asiain neuvos Aulikki Kauppila, maa- ja metsätalousministeriö
Ylitarkastaja Hanna Mattila, maa- ja metsätalousministeriö
Ylitarkastaja Tatu Tornainen, maa- ja metsätalousministeriö
Strateginen johtaja Kaisu Annala, työ- ja elinkeinoministeriö
Neuvotteleva virkamies Juhani Tirkkonen, työ- ja elinkeinoministeriö
Erityisavustaja Jyrki Peisa, ympäristöministeriö
Ympäristöneuvos Merja Turunen, ympäristöministeriö
Neuvotteleva virkamies Paula Perälä, ympäristöministeriö
Neuvotteleva virkamies Tuomas Kuokkanen, ympäristöministeriö
Neuvotteleva virkamies Tuulia Toikka, ympäristöministeriö
Ylitarkastaja Laura Aho, ympäristöministeriö
Ylitarkastaja Maria Vuorelma, ympäristöministeriö
Yliarkkitehti Harri Hakaste, ympäristöministeriö
Viestintäasiantuntija Riikka Lamminmäki, ympäristöministeriö
Kansanedustaja Satu Hassi, eduskunta
Kansanedustaja Kaj Turunen, eduskunta
Kansanedustaja Joonas Räsänen, eduskunta
Kansanedustaja Hanna Kosonen, eduskunta
Johtava asiantuntija Anita Mäkinen, Liikenteen turvallisuusvirasto
Pääjohtaja Petteri Taalas, Ilmatieteen laitos
Kehittämispäällikkö Riitta Pipatti, Tilastokeskus
Tutkija Hanna-Liisa Kangas, Suomen ympäristökeskus
Suomen ilmastopaneelin puheenjohtaja, professori Markku Ollikainen, Helsingin yliopisto
Vanhempi tutkija Antto Vihma, Ulkopoliittinen instituutti
Erikoistutkija Kimmo Ollikka, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT
Erikoistutkija Tommi Ekholm, Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy
Johtaja Mari Pantsar, Suomen itsenäisyyden juhlarahasto
Toimitusjohtaja Jouni Keronen, Climate Leadership Council ry
Koordinaattori Pekka Huovila, Green Building Council Finland
Johtava asiantuntija Mikael Ohlström, Elinkeinoelämän keskusliitto
Energia- ja ilmastopäällikkö Ahti Fagerblom, Metsäteollisuus ry
Asiantuntija Joonas Turtiainen, Energiateollisuus ry
Ympäristöjohtaja Liisa Pietola, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
Asiantuntija Elina Moisio, Akava ry
Puheenjohtaja Tiina Sanila-Aikio, Saamelaiskäräjät
Ympäristöpäällikkö Miira Riiipinen, Suomen Kuntaliitto
Erityisasiantuntija Aira Kalela, Global Gender and Climate Alliance
Asiantuntija, rovasti Ilkka Sipiläinen, Suomen evankelisluterilainen kirkko
Nuorisodelegaatti Anna Abrahamsson, Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry
Kehityspoliittinen asiantuntija Jonas Biström, Kepa
Ilmastoasiantuntija Kaarina Kolle, WWF Suomi

Party overflow:

Autonkuljettaja Kari Aalto, Suomen suurlähetystö Pariisi
Autonkuljettaja Dominique Choualhi, Suomen suurlähetystö Pariisi

Autonkuljettaja Rico Rebudan, Suomen suurlähetystö Pariisi
Kansanedustaja Antero Vartia, eduskunta
Vt. toimistopäällikkö Inkeri Ahonen, Ahvenanmaan maakunnan hallitus
Puheenjohtajan erityisavustaja Inka Saara Arttijeff, Saamelaiskäräjät
Yksikön päällikkö Harri Pietarila, Ilmatieteen laitos
Projektipäällikkö Matti Eerikäinen, Ilmatieteen laitos
Tutkimuspäällikkö Sanna Sorvari, Ilmatieteen laitos
Kehittämispäällikkö Mikko Strahlendorff, Ilmatieteen laitos
Ulkopuolinen tutkija Stéphanie Lefrere, Suomen ympäristökeskus
Johtaja Mikael Hildén, Suomen ympäristökeskus
Erikoistutkija Eemeli Tsupari, Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy
Tutkija Tomi J. Lindroos, Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy
Vanhempi neuvonantaja Oras Tynkkynen, Suomen itsenäisyyden juhlarahasto
Yliasiames Mikko Kosonen, Suomen itsenäisyyden juhlarahasto
Johtaja Mika Sulkinoja, GreenStream Network Oy
Vanhempi asiantuntija Anna Laine, GreenStream Network Oy
Lakiasiaainjohtaja Karl Upston-Hooper, GreenStream Network Oy
Johtaja Majella Clarke, Indufor Oy
Energia-asiamies Anssi Kainulainen, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
Professori Kati Kulovesi, Itä-Suomen yliopisto
Professori Tuukka Petäjä, Helsingin yliopisto
Professori Tuomo Kauranne, Lappeenrannan teknillinen yliopisto
Akatemiaprofessori Martin Heimann, Helsingin yliopisto
Ympäristöjohtaja Esa Nikunen, Helsingin kaupungin ympäristökeskus

Edellä olevan lisäksi todetaan, että Presidentti Tarja Halonen osallistui ilmastonmuutosta koskevan Yhdistyneiden Kansakuntien puitesopimuksen tasa-arvopäivänä 8.12.2015 järjestettäviin tilaisuuksiin erillisestä kutsusta.

Liite 2. Presidentti Sauli Niinistön puhe korkean tason osuudessa

Speech by President of the Republic of Finland Sauli Niinistö at the Leaders Event of the opening ceremony of the Paris Climate Change Conference on 30 November 2015

My heart is with the victims of the horrendous attacks here in Paris. As against terrorism, we need a concrete and united approach to combat climate change. We have no choice but to act, and bear responsibility.

What we need is a Climate agreement that charts a clear and predictable path towards future action on preventing global warming. An Agreement that guides us and leverages us towards a low carbon society. Small steps will no longer do. The biggest steps need to be taken by those with the biggest boots. But maximum effort has to be made also by involving those with smaller boots.

For the Paris Agreement to have real relevance, a global and operational, scientifically based long-term emissions reduction goal has to be set. A clear goal will also inspire investments and innovation, which provide new opportunities for sustainable development and growth.

Common rules on transparency and accountability are needed to monitor and ensure progress. Stocktaking is necessary every five years to set possible new targets or revisit existing ones.

* * *

As an Arctic country, we in Finland have witnessed twice as fast warming compared to global average. In a way, we are acting as a global thermometer.

Finland has shouldered responsibility from early on. As part of the EU, Finland will do her part for the EU-wide greenhouse gas target of at least 40% reduction from 1990 levels by 2030. Our Climate Change Act entered into force this June and will guide us towards reduction of at least 80% by 2050. The use of emission free, renewable energy will be increased so that its share will rise to more than 50 per cent during the 2020's. Coal will no longer be used in energy production and the use of imported oil for domestic needs will be cut by half during the 2020's.

As a member of the European Union, Finland stays committed to the collective goal of mobilizing 100 billion US dollars annually by 2020

Engagement of the whole civil society is also much needed. In Finland we have come up with a citizen's climate pledge, where all who sign up, agree to decrease their own carbon footprint by half within a decade. In the end, it is up to us, the individuals to shape our own habits.

* * *

Just during these three minutes, the carbon dioxide output of human kind has increased almost with 200 000 tons. This is twenty times the weight of the Eiffel tower. Outside this venue citizens, civil society and business are waiting for our leadership on turning the curve in the fight against climate change. Also future generations will look upon us.

We have no choice but to agree on a Climate Agreement that can exclude the worst consequences of global warming. We don't have a planet B, this is the only one.

Liite 3. Raportissa käytetyt lyhenteet

AC	Adaptation Committee / Sopeutumiskomitea
ADP	Ad Hoc Working Group on the Durban Platform for Enhanced Action / Durbanin toimintaohjelma
AILAC	Association of Independent Latin American and Caribbean States / Latalalaisen Amerikan ja Karibian alueen itsenäisten valtioiden yhteisö
AIP	Accelerated Implementation Process / Hillintätoimien tehostettu toimeenpanoprosessi
AOSIS	Alliance of Small Island States / Pienten saarivaltioiden allianssi
APA	Ad Hoc Working Group on the Paris Agreement / Pariisin sopimuksen työryhmä
CBDR(-RC)	Common but Differentiated Responsibilities (and respective capabilities) / Yhteiset mutta eriytetyt vastuut (ja suhteelliset kyvyt)
CDM	Clean Development Mechanism / Puhtaan kehityksen mekanismi
CGE	Consultative Group of Experts / Kehitysmaiden kansallisten tiedonantojen tekoa tukeva asiantuntijaryhmä
CMP	Meeting of the Parties to the Kyoto Protocol / Kioton pöytäkirjan osapuolten konferenssi
COP	Conference of the Parties / Ilmastopöytäkirjan osapuolikokous
CTCN	Climate Technology Centre and Network / Teknologiakeskus
ERU	Emission Reduction Unit / Yhteistoteutushankkeista saatava päästövähennysyksikkö
FFSR	Fossil Fuel Subsidy Reform / Fossiilisten polttoaineiden tukien järjeistäminen
GCF	Green Climate Fund / Vihreä ilmastorahasto
GEF	Global Environment Facility / Maailman ympäristörahoitus
G77	Kehitysmaiden yhteinen neuvotteluryhmä
I-liitteen maat	OECD- maita vuodelta 1992 sekä Itä- ja Keski-Euroopan siirtymätalousmaita
ICAO	International Civil Aviation Organisation / Kansainvälinen siviili-ilmailujärjestö
IMO	International Maritime Organisation / Kansainvälinen merenkulkujärjestö
INDC	Intended Nationally Determined Contributions / Aiotut kansalliset kontribuutiot
IPCC	Intergovernmental Panel on Climate Change / Hallitustenvälinen ilmastonmuutospaneeli
JI	Joint Implementation / Yhteistoteutus
LDC	Least Developed Countries / Vähiten kehittyneet maat
LDCF	Least Developed Countries Fund / Vähiten kehittyneiden maiden rahasto
LEG	LDCs Expert Group / Vähiten kehittyneiden maiden asiantuntijaryhmä
LMDC	Like Minded Developing Countries / Samanmielisten kehitysmaiden ryhmä
LULUCF	Land Use, Land Use Change and Forestry / Maankäyttö, maankäytön muutos ja metsätalous
MRV	Measurable, Reportable & Verifiable / mittaaminen, raportointi ja todentaminen
NAMA	Nationally Appropriate Mitigation Actions / Kansallisesti soveltuvat päästötoimet
NAP	National Adaptation Plan / Kansallinen sopeutumissuunnitelma

NOAK	Nordic working group for global climate negotiations / Maailmanlaajuisten ilmastoneuvotteluiden pohjoismainen työryhmä
NWP	Nairobi Work Program / Nairobilin työohjelma
OECD	Organisation for Economic Cooperation and Development / Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö
REDD	Reducing Emission from Deforestation and Forest Degradation / YK:n metsäkatoa ja metsien tilan heikkenemistä ehkäisevä ohjelma kehitysmaissa,
SBI	Subsidiary Body for Implementation / Ilmastosopimuksen avustava toimielin toimeenpanoa varten
SBSTA	Subsidiary Body for Scientific and Technological Advice / Ilmastosopimuksen avustava toimielin tieteellistä ja teknologista neuvontaa varten
SCCF	Special Climate Change Fund / Erityisilmastorahasto
SCF	Standing Committee on Finance / Pysyvä rahoituskomitea
TEC	Technology Executive Committee / Teknologiakomitea
UNFCCC	United Nations Framework Convention on Climate Change / Ilmastonmuutosta koskeva YK:n puitesopimus, ns. ilmastosopimus
WIM	Warsaw International Mechanism for Loss and Damage / Varsovan kansainvälinen, vahinkoja ja menetyksiä koskeva, mekanismi
YOUNGO	Youth Nongovernmental Organizations / Kansainvälinen nuorten ilmastoliike